

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง...สู่เป้าหมาย
ยุทธศาสตร์ชาติ กรณีสึกษา ทรัพยากรป่าชายเลน
ของคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
วุฒิสภา

สำนักกรรมการ ๑
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ... คณะกรรมการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา โทร. ๙๑๖๓.....

ที่ สว.๐๐๐๙.๐๙/..... วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๓.....

เรื่อง รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง...สู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ
การศึกษา ทรัพยากรป่าชายเลน

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗ (สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ (๒๒) คณะกรรมการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา มีหน้าที่และอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาสอบหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดิน การจัดการทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ตลอดจนการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ศึกษาปัญหาการใช้ การป้องกัน การแก้ไข การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันคณะกรรมการประกอบด้วย

(๑) พลเอก สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์	ประธานคณะกรรมการ
(๒) พลเอก ไปฏก บุนนาค	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
(๓) พลเอก มารุต ปิซโซตะสิงห์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
(๔) ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญส่ง ไข่เกษ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
(๕) นายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
(๖) พลเอก พิศณุ พุทธวงศ์	เลขานุการคณะกรรมการ
(๗) นายสาธิต เหล่าสุวรรณ	โฆษกคณะกรรมการ
(๘) พลเอก สนั่น มะเร็งสิทธิ์	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
(๙) พลเอก ธวัชชัย สมุทรสาคร	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
(๑๐) พลเอก กนิษฐ์ ชาญปรีชญา	คณะกรรมการ
(๑๑) นายกรรณภว์ ธนภรรคภวิน	กรรมการ
(๑๒) พลเอก จีระศักดิ์ ชมประสพ	กรรมการ
(๑๓) พลเอก ชยติ สุวรรณมาศ	กรรมการ

(๑๔) พลเรือเอก ชัยวัฒน์ ...

(๑๔) พลเรือเอก ชัยวัฒน์ เอี่ยมสมุทร	กรรมการ
(๑๕) พลเรือเอก นพดล โชครस्ता	กรรมการ
(๑๖) พลเอก สุภรัตน์ พัฒนาวิสุทธิ์	กรรมการ
(๑๗) นายสุรเดช จิรัฎฐิณีเจริญ	กรรมการ
(๑๘) นายวิชัย ทิตตภักดิ์	กรรมการ
(๑๙) นายบุญมี สุระโคตร	กรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง...สู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ กรณีศึกษา ทรัพยากรป่าชายเลน เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงาน การพิจารณาศึกษารายงานดังกล่าวต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๘

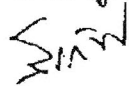
จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและนำเสนอรายงานของคณะกรรมการต่อที่ประชุม วุฒิสภาต่อไป

(ลงชื่อ) พลเอก สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์

(สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์)

ประธานคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสิรภัทร พิมพ์แก้ว)

ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มงานคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักกรรมการ ๑ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๒

โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๓

ภรรณา พิมพ์

พิจา/สิรภัทร ทาน

รายนามคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา

พลเอก สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์
ประธานคณะกรรมการ

พลเอก ไปฎก บุนนาค
รองประธานฯ คนที่หนึ่ง

พลเอก มารุต ปิยะโชติ
รองประธานฯ คนที่สอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญส่ง ไขเกษ
รองประธานฯ คนที่สาม

นายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์
รองประธานฯ คนที่สี่

พลเอก พิศณุ พุทวงศ์
เลขาธิการคณะกรรมการ

นายสาธิต เหล่าสุวรรณ
โฆษกคณะกรรมการ

พลเอก สนั่น มะเร็งสิทธิ์
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

พลเอก รัชชัยย์ สมุทรสาคร
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

พลเอก กนิษฐา ชาญชาญ
กรรมการ

นายกรรณภว์ ชนภรรคมวีน
กรรมาธิการ

พลเอก จีระศักดิ์ ชมประสพ
กรรมาธิการ

พลเอก ชยุตี สุวรรณมาศ
กรรมาธิการ

พลเรือเอก ชัยวัฒน์ เอี่ยมสมุทร
กรรมาธิการ

พลเรือเอก นพดล โชเคราะห์
กรรมาธิการ

พลเอก ศุภรัตน์ พัฒนาวิสุทธิ์
กรรมาธิการ

นายสุรเดช จิรัฐิติเจริญ
กรรมาธิการ

นายวิชัย ทิตตภักดิ์
กรรมาธิการ

นายบุญมี สุระโคตร
กรรมาธิการ

คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับด้านทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่ง

พลเรือเอก ชัยวัฒน์ เอี่ยมสมุทร
ประธานคณะอนุกรรมการ

พลเรือเอก นพตล โชคระดา
รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง

นายกรรณภว์ ธนภรรคภวิน
รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง

พลเอก พิศณุ พุทรวงศ์
อนุกรรมการ

พลเอก กนิษฐ์ ขาญปรีชญา
อนุกรรมการ

พลเอก ศุภรัตน์ พัฒนาวิสุทธิ์
อนุกรรมการ

พลเรือเอก จุมพล ลุมพิกานนท์
อนุกรรมการและเลขานุการ

พลเรือเอก ธนภัทร แสงฉายา
อนุกรรมการ

พลเรือเอก วรณพล กล่อมแก้ว
อนุกรรมการ

พลเรือโท ประยุทธ์ ภูเทียน
อนุกรรมการ

นายวิชาญ อิงศรีสว่าง
อนุกรรมการ

นางสุกาญจน์วดี มณีรัตน์
อนุกรรมการ

ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษา
เกี่ยวกับด้านทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่ง

พลตำรวจเอก จรัมพร สุระมณี
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายเบญจพล นาคประเสริฐ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

นายสิทธิกิตต์ รัชตะทรัพย์
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง...สู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ
กรณีศึกษา ทรัพยากรป่าชายเลน
ของคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗ (สมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ (๒๒) คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา โดยมีหน้าที่และอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาขอหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดิน การจัดการทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ตลอดจน การส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม ศึกษาปัญหาการใช้ การป้องกัน การแก้ไข การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่อยู่ในหน้าที่ และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ...สู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ กรณีศึกษา ทรัพยากรป่าชายเลน เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงาน การพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๘๘ ดังนี้

๑. การดำเนินการของคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา

๑.๑ คณะกรรมการ ประกอบด้วย

๑.๑.๑ พลเอก สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์	ประธานคณะกรรมการ
๑.๑.๒ พลเอก โปฏก บุนนาค	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๑.๑.๓ พลเอก มารุต ปิยะโชติสังข์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๑.๑.๔ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญส่ง ไข่มุก	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๑.๑.๕ นายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๑.๑.๖ พลเอก พิศณุ พุทธวงศ์	เลขานุการคณะกรรมการ
๑.๑.๗ นายสาธิต เหล่าสุวรรณ	โฆษกคณะกรรมการ

๑.๑.๘ พลเอก สนั่น ...

๑.๑.๘	พลเอก สนั่น มะเร็งสิทธิ์	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑.๑.๙	พลเอก ธวัชชัย สมุทรสาคร	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑.๑.๑๐	พลเอก กนิษฐ์ ชาญปรีชญา	กรรมการ
๑.๑.๑๑	นายกรรณภว์ ธนภรรคภวิน	กรรมการ
๑.๑.๑๒	พลเอก จีระศักดิ์ ชมประสพ	กรรมการ
๑.๑.๑๓	พลเอก ชยติ สุวรรณมาศ	กรรมการ
๑.๑.๑๔	พลเรือเอก ชัยวัฒน์ เอี่ยมสมุทร	กรรมการ
๑.๑.๑๕	พลเรือเอก นพดล โขกระดา	กรรมการ
๑.๑.๑๖	พลเอก ศุภรัตน์ พัฒนาวิสุทธิ์	กรรมการ
๑.๑.๑๗	นายสุรเดช จิรฐิติเจริญ	กรรมการ
๑.๑.๑๘	นายวิชัย ทิตตภักดิ์	กรรมการ
๑.๑.๑๙	นายบุญมี สุระโคตร	กรรมการ

๑.๒ คณะกรรมการได้มีมติตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับด้านทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่ง มีหน้าที่และอำนาจในการศึกษาปัญหา ข้อมูล และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับด้านทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่ง ศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่ง รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ทั้งจากเอกสาร การสอบถาม การประชุม การสัมมนา การศึกษาดูงาน และวิธีการใดที่จำเป็น รวมทั้งเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใด มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำ หรือในเรื่องที่พิจารณาศึกษา รวมทั้งดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๘๙ คณะอนุกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑.๒.๑	พลเรือเอก ชัยวัฒน์ เอี่ยมสมุทร	ประธานคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๒	พลเรือเอก นพดล โขกระดา	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๑.๒.๓	นายกรรณภว์ ธนภรรคภวิน	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๑.๒.๔	พลเรือเอก จุมพล ลุ่มพิกานนท์	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑.๒.๕	พลเอก กนิษฐ์ ชาญปรีชญา	อนุกรรมการ
๑.๒.๖	พลเอก พิศณุ พุทธวงศ์	อนุกรรมการ
๑.๒.๗	พลเอก ศุภรัตน์ พัฒนาวิสุทธิ์	อนุกรรมการ

๑.๒.๘ พลเรือเอก ธนภัทร ...

- ๑.๒.๘ พลเรือเอก ธนภัทร แสงฉายา อนุกรรมการ
 ๑.๒.๙ พลเรือเอก วรณพล กล่อมแก้ว อนุกรรมการ
 ๑.๒.๑๐ พลเรือโท ประยูธ ภูเทียน อนุกรรมการ
 ๑.๒.๑๑ นายวิชาญ อิงศรีสว่าง อนุกรรมการ
 ๑.๒.๑๒ นางสุกาญจนวดี มณีรัตน์ อนุกรรมการ
 ๑.๒.๑๓ พลตำรวจเอก จรัมพร สุระมณี ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
 ๑.๒.๑๔ นายเบญจพล นาคประเสริฐ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
 ๑.๒.๑๕ นายสิทธิกิตติ รัชตะทรัพย์ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

๒. วิธีพิจารณาศึกษา

คณะกรรมการได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง...สู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ กรณีศึกษา ทรัพยากรป่าชายเลน ดำเนินการดังนี้

๒.๑ คณะอนุกรรมการได้จัดให้มีการประชุม จำนวน ๙ ครั้ง

๒.๒ คณะอนุกรรมการได้ดำเนินการโดยเชิญหน่วยงานมาให้ข้อมูลและข้อเท็จจริง เพื่อประกอบการพิจารณา คือ

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

(๑) นายชาญวิทย์ กัญญา

ผู้อำนวยการกองกฎหมาย

(๒) นายชาติรี มากนวล

ผู้อำนวยการส่วนวิจัยและพัฒนา

ทรัพยากรป่าชายเลน

(๓) นายไตรทิพย์ พรหมทอง

ผู้อำนวยการส่วนอนุรักษ์และฟื้นฟู

ทรัพยากรป่าชายเลน

(๔) นางสาวเลิศกัลยา แก้วมงคล

นิติกร กองกฎหมาย

๒.๓ คณะอนุกรรมการได้ตั้งคณะทำงานจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง...สู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ กรณีศึกษา ทรัพยากรป่าชายเลน ประกอบด้วย

๒.๓.๑ พลเอก พิศณุ พุทธวงศ์

หัวหน้าคณะทำงาน

๒.๓.๒ นางสุกาญจนวดี ...

๒.๓.๒ นางสาวกาญจนาวดี มณีรัตน์	คณะทำงาน
๒.๓.๓ นายเบญจพล นาคประเสริฐ	คณะทำงาน
๒.๓.๔ นายชาติรี มากนวล	คณะทำงาน
๒.๓.๕ นายบรรจง ทองสร้าง	คณะทำงาน
๒.๓.๖ พลเอก ชรินทร์ จ้อยสองสี	คณะทำงาน
๒.๓.๗ นางสาวพิจิภา เศรษฐรุจิ	คณะทำงาน
๒.๓.๘ นางสาวภาภรรณา แก้วทรายขาว	คณะทำงาน

๒.๔ คณะอนุกรรมการได้เดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓ ณ จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดระยอง

๓. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับด้านทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่ง พิจารณาศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง...สู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาตินโยบายศึกษา ทรัพยากรป่าชายเลน พร้อมทั้งจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณารายงานของคณะอนุกรรมการด้วยความละเอียดรอบคอบแล้ว และมีมติให้ความเห็นชอบกับรายงานดังกล่าว โดยถือเป็นการรายงานพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ

จากการพิจารณาเรื่องดังกล่าวข้างต้นคณะกรรมการจึงขอเสนอรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ โดยมีรายละเอียดตามรายงานท้ายนี้ เพื่อให้วุฒิสภาได้พิจารณา หากวุฒิสภาเห็นชอบด้วยกับผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการขอได้โปรดแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาและดำเนินการตามแต่จะเห็นสมควรต่อไป ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนสืบไป

พลเอก

(พิศณุ พุททวงศ์)

เลขาธิการคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
วุฒิสภา

บทสรุปผู้บริหาร

การลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนที่เกิดจากการพัฒนาประเทศที่รวดเร็วเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดมา ป่าชายเลนหลายแห่งได้ถูกทำลายไปเป็นนาุ้ง พื้นที่อุตสาหกรรมที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ จากข้อมูลทางสถิติพบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๓๑ จำนวนป่าชายเลนลดลงจำนวน ร้อยละ ๕๔.๔๕ ทำให้ปัจจุบันป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ของไทยจึงเหลืออยู่ไม่มากนัก ประมาณ ๑.๕๓๘ ล้านไร่ (พ.ศ. ๒๕๖๑) ซึ่งแม้รัฐบาลจะมีนโยบายเข้มข้นในการแก้ปัญหาโดยเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติและประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรป่าไม้ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) กำหนดเป้าหมายให้มีพื้นที่ป่าไม้ในประเทศทั้งป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ทั้งประเทศ โดยจำแนกป่าอนุรักษ์ ร้อยละ ๒๕ และป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ ๑๕ ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องเพิ่มพื้นที่ป่าไม้อีกไม่น้อยกว่า ๒๗.๒๔ ล้านไร่ ป่าชายเลนก็เป็นหนึ่งในเป้าหมายดังกล่าวด้วย ด้วยเหตุนี้ภาครัฐจึงได้ตั้งเป้า “ยึดคืน” และ “ฟื้นฟู” สภาพพื้นที่ป่าให้กลับคืนมา ซึ่งผลการดำเนินงานที่ผ่านมายังห่างไกลจากเป้าหมาย เนื่องจากยังพบว่าการดูแลรักษาพื้นที่ให้ยั่งยืนจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โจทย์ใหญ่คือทำอย่างไรที่จะให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันดูแลรักษาพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน ต้นแบบการสร้าง ความยั่งยืน ต้องเป็นการอนุรักษ์ควบคู่กับการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด อาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับด้านทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่ง ทำการพิจารณาศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง...สู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ กรณีศึกษา ทรัพยากรป่าชายเลน เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยน้อมนำแนวพระราชดำริมาสร้างต้นแบบการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประเทศไทย ต่อยอดโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ ในพื้นที่ป่าชายเลนทั่วประเทศ

ผลจากการศึกษาทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรป่าชายเลน ได้แก่

๑) การบุกรุกทำลายป่าชายเลน เพื่อหาผลผลิตจากป่า และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำซึ่งพื้นที่ดังกล่าวสามารถฟื้นฟูกลับมาเป็นป่าชายเลนได้

๒) การเสื่อมโทรมของป่าชายเลนจากมลพิษ และของเสีย เนื่องจากป่าชายเลนเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างพื้นที่บกกับทะเล การเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้เกิดมลพิษและของเสียตามมา จึงส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลน

๓) การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลนแบบถาวร คือมีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม เมือง ท่าเรือ พื้นที่ดังกล่าวไม่สามารถฟื้นฟูกลับมาเป็นป่าชายเลนได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อทรัพยากรป่าชายเลนในหลายด้าน กล่าวคือผลกระทบทางด้านกายภาพ และเคมีภาพ ได้แก่ อุณหภูมิ น้ำ ปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำ ปริมาณธาตุอาหาร ความเค็ม สภาพทางอุทกวิทยา (การขึ้นลงของน้ำทะเลและปริมาณน้ำจืด) การตกตะกอน และน้ำขุ่นข้น ปริมาณสารพิษในน้ำ และการพังทลายของดิน เป็นต้น ผลกระทบทางด้านชีววิทยา เช่น การเปลี่ยนแปลงชนิด ปริมาณและลักษณะโครงสร้างของพืชและสัตว์น้ำ ผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศ (Ecological balance) เช่น การสืบพันธุ์ การเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงทำเลที่อยู่ (Habitat) การเปลี่ยนแปลงห่วงโซ่อาหาร (Food chain) ที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศป่าชายเลนเอง และระบบนิเวศประเภทอื่น ๆ ในบริเวณชายฝั่งและใกล้เคียงป่าชายเลน

จากสาเหตุดังกล่าวส่งผลให้พื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทยจากปี พ.ศ. ๒๕๐๔ พื้นที่ป่าชายเลนของประเทศที่เคยมี ๒.๓ ล้านไร่ (เป็นข้อมูลที่ให้สัมปทาน) และถูกทำลายลดลงตลอดมาตามลำดับ ดังนี้ พ.ศ. ๒๕๑๘ เหลือ ๑.๙๕ ล้านไร่ พ.ศ. ๒๕๒๒ เหลือ ๑.๗๙ ล้านไร่ พ.ศ. ๒๕๒๙ เหลือ ๑.๒๓ ล้านไร่ พ.ศ. ๒๕๓๒ เหลือ ๑.๑๓ ล้านไร่ พ.ศ. ๒๕๓๔ เหลือ ๑.๐๙ ล้านไร่ พ.ศ. ๒๕๓๖ และ พ.ศ. ๒๕๓๙ เหลือ ๑.๐๕ ล้านไร่ รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่ป่าชายเลน เนื่องจากจำนวนป่าชายเลนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง จึงได้เริ่มจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลน และประกอบกับมีนโยบายที่ชัดเจนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน (มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓) จึงทำให้พื้นที่ป่าชายเลนค่อยเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ มีพื้นที่ ๑.๕๗ ล้านไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ มีพื้นที่ ๑.๕๓ ล้านไร่ และในปีพ.ศ. ๒๕๖๑ มีพื้นที่ ๑.๕๘ ล้านไร่ อย่างไรก็ตามยังคงพบว่าพื้นที่ป่าชายเลนส่วนใหญ่จะถูกบุกรุกเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่นา กุ้ง นาเกลือ เหมืองแร่ แหล่งชุมชน ท่าเรือ สถานที่ราชการ เป็นต้น และจากการสำรวจปีล่าสุดพบว่าป่าชายเลนด้านฝั่งทะเลอันดามันถูกบุกรุกทำลายค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย ดังนั้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน ควบคู่ไปกับการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลน การปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่ให้มีความรักและหวงแหนในทรัพยากรป่าชายเลนของชาติ การสร้างโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟู หรือการสร้างศูนย์

การเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศป่าชายเลน ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ จึงเป็นโครงการที่เสมือนเป็นศูนย์กลางเพื่อช่วยเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนในพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรม การสร้างโครงการดังกล่าวจึงจำเป็นต้องศึกษาและพัฒนาจากโครงการที่เป็นต้นแบบ และประสบความสำเร็จ ดังเช่นโครงการพลิกฟื้นคืนป่าชายเลนสู่ธรรมชาติ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมฉลองวาระราชสมบัติครบ ๗๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙ และเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ในท้องที่ตำบลบางชัน อำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี และด้วยความสำเร็จของโครงการดังกล่าวนำไปสู่การสานต่อเจตนารมณ์ของโครงการพลิกฟื้นคืนป่าชายเลนสู่ธรรมชาติฯ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถานิติบัญญัติแห่งชาติ จึงได้จัดตั้งโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ ในพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณจังหวัดจันทบุรี เพื่อรวบรวมพันธุ์ไม้ป่าชายเลนจากทั่วโลก เพื่อเป็นแหล่งวิจัยเรียนรู้ร่วมกันของนักวิชาการและผู้สนใจทั้งในและต่างประเทศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งสร้างงานของนักวิทยาศาสตร์ และเป็นแหล่งสร้างรายได้ของชุมชน ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการ

จากการศึกษาคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภามีข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติอย่างยั่งยืน ดังนี้

๑) เพื่อให้การบริหารจัดการป่าชายเลนเป็นไปตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ จึงเห็นควรผลักดันโครงการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตรฐาน ๑ : ๔,๐๐๐ (One Map) ให้มีการบังคับใช้ได้อย่างสมบูรณ์

๒) เร่งกำหนดเขตป่าชายเลนอนุรักษ์ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๑๘ ให้แล้วเสร็จ โดยจัดสรรงบประมาณและอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอ

๓) ห้ามกิจกรรมใด ๆ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพป่าชายเลนในพื้นที่เปราะบาง เช่น ที่ชายทะเลที่มีปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งรุนแรง และเขตชายคลอง โดยระยะทางที่จะกำหนดขึ้นอยู่กับข้อมูลทางวิชาการ

๔) ในพื้นที่ป่าชายเลนที่เอกชนมีสิทธิครอบครองตามกฎหมายและมีอาชีพการปลูกป่าชายเลน ซึ่งพบมากที่จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรสงคราม รัฐควรมีนโยบายและสร้างแรงจูงใจให้เจ้าของที่ดินยังคงรักษาสภาพทรัพยากรป่าชายเลนไว้

๕) ภาครัฐควรถูกกำหนดนโยบายเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนมากยิ่งขึ้น

๖) การฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกบุกรุกทำลาย เพื่อให้เกิดความยั่งยืนโดยหลังจากกระบวนการทางกฎหมายสิ้นสุดแล้ว ควรจัดทำโครงการสำคัญ ๆ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยนำโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ เป็นต้นแบบ

๗) พื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกทำลายและกลายสภาพไปเป็นเมือง ไม่สามารถฟื้นฟูกลับมาได้ ให้ดำเนินการตามกฎหมายที่มีอยู่อย่างเคร่งครัด และใช้หลักเกณฑ์มาตรการในการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชายเลน ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เพื่อแก้ปัญหาที่เรื้อรังในอดีตให้แล้วเสร็จ

สารบัญ

หน้า

รายนามคณะกรรมการ.....	ก
รายนามคณะอนุกรรมการ.....	ค
รายนามที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ.....	ง
รายงานการพิจารณาศึกษา.....	จ
บทสรุปผู้บริหาร.....	ฉ
สารบัญ.....	ฐ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ด
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาของการพิจารณาศึกษา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์.....	๔
๑.๓ ขอบเขตของการพิจารณา.....	๔
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ.....	๔
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๕
บทที่ ๒ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าชายเลน.....	๗
๒.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐.....	๗
๒.๒ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลน.....	๘
๒.๒.๑ พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช พ.ศ. ๒๔๘๔.....	๘
๒.๒.๒ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗.....	๘
๒.๒.๓ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕.....	๙
๒.๒.๔ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒.....	๙
๒.๒.๕ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒.....	๑๑
๒.๒.๖ พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘.....	๑๒
๒.๓ มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าชายเลน.....	๑๕

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๒.๔	คำสั่งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ.....	๑๙
๒.๕	หลักเกณฑ์ มาตรการในการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชายเลน.....	๑๙
๒.๖	การดำเนินคดีอาญาต่อผู้บุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน และผลคดี.....	๒๐
๒.๖.๑	การดำเนินคดีอาญา.....	๒๐
๒.๖.๒	สรุปผลคดีที่บุกรุกป่าชายเลน.....	๒๑
บทที่ ๓	สถานการณ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประเทศไทย.....	๒๓
๓.๑	การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลน (ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๖๑).....	๒๕
๓.๒	การจำแนกการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลน ปี พ.ศ. ๒๕๕๗.....	๒๗
๓.๒.๑	การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าชายเลนรายจังหวัดในปี พ.ศ. ๒๕๕๗.....	๒๘
๓.๓	สภาพปัญหาของทรัพยากรป่าชายเลน.....	๓๔
๓.๔	โครงการต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลน.....	๓๕
๓.๔.๑	ศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนสิรินาถราชินี.....	๓๕
๓.๔.๒	อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร.....	๓๕
๓.๔.๓	โครงการป่าในเมืองจังหวัดระนอง.....	๓๖
๓.๕	โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๓๖
๓.๕.๑	ความเป็นมา.....	๓๖
๓.๕.๒	วัตถุประสงค์.....	๓๗
๓.๕.๓	เป้าหมาย.....	๓๘
๓.๕.๔	พื้นที่ดำเนินการ.....	๓๘
๓.๕.๕	วิธีการดำเนินงาน.....	๓๙
๓.๕.๖	กิจกรรมสำคัญที่ผ่านมา.....	๔๐
๓.๕.๗	การเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะอนุกรรมการ.....	๔๘
บทที่ ๔	แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนอย่างยั่งยืน.....	๕๓
๔.๑	ยุทธศาสตร์ชาติ และประเด็นปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรป่าชายเลน (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐).....	๕๓

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๔.๑.๑	ประเด็นปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม :	
	ทรัพยากรป่าชายเลน.....	๕๓
๔.๑.๒	การดำเนินการที่ผ่านมาในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว.....	๕๔
๔.๑.๓	แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทรัพยากรป่าชายเลน)	
	สู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ.....	๕๕
บทที่ ๕	บทสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์ป่าชายเลนอย่างยั่งยืน	๕๗
๕.๑	สรุปปัญหาที่เกิดขึ้นกับป่าชายเลน.....	๕๘
๕.๒	แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนให้ยั่งยืน.....	๕๘
๕.๓	ข้อเสนอแนะ.....	๕๙
	บรรณานุกรม	๖๑
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก ฝ่ายเลขานุการประจำคณะกรรมการฯ.....	๖๓

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

- ๑ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลนประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๖๑..... ๒๖
- ๒ การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าชายเลน พ.ศ. ๒๕๕๗..... ๓๓
- ๓ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๖๒) ๕๔

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

๑	หลักเกณฑ์และมาตรการในการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชายเลนตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.....	๑๙
๒	ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา.....	๒๐
๓	การกระจายตัวของพื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๖๑.....	๒๔
๔	การจำแนกการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลน พ.ศ. ๒๕๕๗.....	๒๗
๕	ที่ตั้งโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๓๙
๖	กิจกรรม “ป่นปลุกป่า” วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๑ ณ จังหวัดจันทบุรี.....	๔๐
๗	กิจกรรม “ป่นปลุกป่า” วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๑ ณ จังหวัดจันทบุรี.....	๔๑
๘	สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์ ในพื้นที่โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑.....	๔๒
๙	การปลูกป่าชายเลน ในพื้นที่โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑.....	๔๓
๑๐	ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๔๔
๑๑	ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๔๔
๑๒	ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๔๕
๑๓	ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๔๕
๑๔	ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๔๖
๑๕	ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๔๖
๑๖	ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๔๗
๑๗	ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๔๗
๑๘	การเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะอนุกรรมการ ณ โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ ในวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓.....	๔๘
๑๙	คณะอนุกรรมการร่วมกันปลูกต้นเทียนทะเล ณ โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ ในวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓.....	๔๙

สารบัญญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่

๒๐	ความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๔๙
๒๑	ความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๕๐
๒๒	ความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๕๐
๒๓	ความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙.....	๕๑
๒๔	การเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะอนุกรรมการ ณ โครงการสวนพฤกษศาสตร์ ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ ในวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓.....	๕๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงให้ความสำคัญและทรงห่วงใยเรื่องทรัพยากรป่าไม้ของประเทศมาโดยตลอด ดังพระราชดำรัส ในพระราชพิธีแรกนาขวัญหว่านข้าว บริเวณโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๓๔ “...ป่าชายเลนมีประโยชน์ต่อระบบนิเวศของพื้นที่ชายฝั่งทะเลและอ่าวไทย แต่ปัจจุบัน ป่าชายเลนของประเทศเรากำลังถูกบุกรุก และถูกทำลายลงไปโดยผู้แสวงประโยชน์ ส่วนตน จึงควรหาทางป้องกัน อนุรักษ์ และขยายพันธุ์เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะต้นโกงกาง เป็นไม้ป่าชายเลน ที่แปลกและขยายพันธุ์ค่อนข้างยาก เพราะต้องอาศัยระบบน้ำขึ้นน้ำลงในการเติบโตด้วย จึงขอให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง คือ กรมป่าไม้ กรมประมง กรมชลประทาน และกรมอุทกศาสตร์ ร่วมกันหาหรือพื้นที่ที่เหมาะสมในการทดลองขยายพันธุ์โกงกางและปลูกป่าชายเลนกันต่อไป...”

จากแนวพระราชดำริ จึงก่อให้เกิดโครงการพัฒนาและบำรุงป่าไม้จำนวนมาก โดยมีตัวอย่างพื้นที่ต้นแบบในการอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยเฉพาะที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ พื้นที่ศูนย์ การศึกษาพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนสิรินาถ ตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ถูกพลิกฟื้นจากป่าเสื่อมโทรม และนาุ้งร้างให้เป็นป่าชายเลน โครงการชุมชนพัฒนาป่าชายเลน ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ที่ทำการพัฒนา ชุมชน ให้มีความสำนึกในความรู้ความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรชายฝั่ง เป็นต้น

ป่าชายเลน ความหมายจากพจนานุกรมแปลไทย – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน คือป่าที่อยู่ ตามชายทะเลที่มีเลนและน้ำทะเลขึ้นถึง ต้นไม้ในป่าประเภทนี้มักมีรากงอกอยู่เหนือพื้นดิน เพื่อค้ำยันลำต้น โดยมากเป็นไม้โกงกาง แสม และลำพู เป็นระบบนิเวศที่มีคุณค่ามหาศาล และมีความสำคัญต่อมนุษย์หลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการใช้ประโยชน์จากไม้ชายเลนเพื่อการเผาถ่าน เป็นไม้ฟืน ไม้เสาเข็ม ไม้ค้ำยัน ไม้ก่อสร้าง แพลลา อุปกรณ์การประมง และเฟอร์นิเจอร์ ป่าชายเลน ยังทำหน้าที่เสมือนเขื่อนป้องกันคลื่นจากทะเลที่สามารถซ่อมแซมตนเองได้ เมื่อได้รับความเสียหาย จากพายุ ป่าชายเลนช่วยกันความรุนแรงของพายุจนไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์ และระบบนิเวศ ที่อยู่บริเวณถัดเข้ามา ในขณะที่เดียวกันป่าชายเลนยังทำหน้าที่ดักกรองสารปฏิภูมิและสารมลพิษต่าง ๆ

จากบนบกไม่ให้ลงสู่ทะเล โลหะหนักหลายชนิดเมื่อถูกพัดพามาตามกระแสน้ำก็จะตกตะกอนลงที่บริเวณดินเลนในป่าชายเลน ขยะและคราบน้ำมันต่าง ๆ ก็จะถูกดักกรองไว้ในป่าชายเลนเช่นกัน นอกจากนี้การที่ป่าชายเลนปรากฏอยู่ตามที่ราบชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำ แนวป่าชายเลนจะช่วยบรรเทาความเร็วของกระแสน้ำลง ทำให้ตะกอนดินที่พัดพามากับกระแสน้ำตกตะกอนทับถมเกิดแผ่นดินงอกขึ้นจึงอาจกล่าวได้ว่าป่าชายเลนช่วยเพิ่มพื้นที่ประเทศ ป่าชายเลนเป็นที่อยู่อาศัยวางไข่ หาอาหาร เจริญเติบโตของสัตว์น้ำวัยอ่อนหลายชนิดโดยเฉพาะสัตว์น้ำเศรษฐกิจ เช่น ปูทะเล ปลากระบอก ปลากะรัง หอยนางรม ฯลฯ

ความสำคัญของป่าชายเลน ในฐานะแหล่งผลิตสารอินทรีย์ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลอื่น ๆ และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระบบนิเวศหญ้าทะเล และแนวปะการัง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหลายชนิดในบริเวณป่าชายเลนในลำคลองหน้าป่าชายเลน หรือบริเวณหาดเลนชายฝั่งทะเล เช่น กุ้งกุลาดำ ปลากะพง ปลากะรัง หอยนางรม หอยแครง ฯลฯ ล้วนแต่ต้องพึ่งพาสารอาหารจากป่าชายเลนทั้งสิ้น นอกจากนี้การที่ป่าชายเลนมีลักษณะพิเศษหลายอย่างและความงดงามอุดมไปด้วยพรรณไม้นานาชนิดที่มีใบ ดอก และผลสวยงาม อีกทั้งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่มีลักษณะสีส้ม สวยงาม เพิ่มความสวยงามแปลกตาให้แก่ทิวทัศน์บริเวณชายฝั่งทะเลได้เป็นอันมาก

ถึงแม้ว่าป่าชายเลนจะมีความสำคัญดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนที่เกิดจากการพัฒนาประเทศที่รวดเร็วก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดมา ป่าชายเลนหลายแห่งได้ถูกทำลายไปเป็นนาุ้ง พื้นที่อุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ จากข้อมูลทางสถิติพบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๓๑ จำนวนป่าชายเลนลดลงจำนวน ร้อยละ ๕๔.๔๕ ทำให้ปัจจุบันป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ของไทยจึงเหลืออยู่ไม่มากนัก ประมาณ ๑.๕๓๘ ล้านไร่ (ปี ๒๕๖๑) ซึ่งแม้รัฐบาลจะมีนโยบายเข้มข้นในการแก้ปัญหา โดยเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติและประเด็นปฏิรูปประเทศ ด้านทรัพยากรป่าไม้ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) กำหนดเป้าหมายให้มีพื้นที่ป่าไม้ในประเทศ ทั้งป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ โดยจำแนกป่าอนุรักษ์ร้อยละ ๒๕ และป่าเศรษฐกิจร้อยละ ๑๕ ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องเพิ่มพื้นที่ป่าไม้อีกไม่น้อยกว่า ๒๗.๒๔ ล้านไร่ ป่าชายเลนก็เป็นหนึ่งในเป้าหมายดังกล่าวด้วย ด้วยเหตุนี้ภาครัฐจึงได้ตั้งเป้า “ยึดคืน” และ “ฟื้นฟู” สภาพพื้นที่ป่าให้กลับคืนมา ซึ่งผลการดำเนินงานก็ยังไม่ทำได้อย่างที่ตั้งใจ เนื่องจากยังพบว่าการดูแลรักษาพื้นที่ให้ยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โจทย์ใหญ่คือ ทำอย่างไรที่จะให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันดูแลรักษาพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน

ต้นแบบการสร้างความยั่งยืน ต้องเป็นการอนุรักษ์ควบคู่กับการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด
 ดึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรป่าชายเลน ควบคู่ไปกับการสร้างความรู้ความเข้าใจ
 เกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลน การปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่ให้มีความรักและหวงแหน
 ในทรัพยากรป่าชายเลนของชาติ การสร้างโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟู หรือการสร้างศูนย์การเรียนรู้
 เกี่ยวกับระบบนิเวศป่าชายเลนในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ จึงเป็นโครงการที่เสมือนเป็นศูนย์กลาง
 เพื่อช่วยเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนในพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรม การสร้างโครงการดังกล่าวจึงจำเป็นต้อง
 ศึกษาและพัฒนาจากโครงการที่เป็นต้นแบบ และประสบความสำเร็จ ดังเช่นโครงการพลิกฟื้น
 คืนป่าชายเลนสู่ธรรมชาติ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
 บรมนาถบพิตร เนื่องในวโรกาสมหามงคลเถลิงถวัลราชสมบัติครบ ๗๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน
 พ.ศ. ๒๕๕๙ และเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราช
 ชนิพันปีหลวง เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม
 พ.ศ. ๒๕๕๙ ในห้องที่ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี เนื้อที่ ๗๐๗ ไร่ โดยคณะกรรมการ
 การทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงทรัพยากร
 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจัดตั้งขึ้น โดยโครงการดังกล่าวก่อให้เกิดการฟื้นฟูป่าชายเลน
 ที่เคยถูกบุกรุกให้กลับมา มีความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มแหล่งอาศัย
 แหล่งวางไข่ และแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำในป่าชายเลนอันเป็นแหล่งอาหารและสร้างรายได้ที่สำคัญ
 ให้แก่ชุมชนชายฝั่งอีกด้วย และด้วยความสำเร็จของโครงการดังกล่าว นำไปสู่การสานต่อเจตนารมณ์
 ของโครงการพลิกฟื้นคืนป่าชายเลนสู่ธรรมชาติฯ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับคณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและ
 สิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ จัดตั้งโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙
 พื้นที่ป่าชายเลนบริเวณจังหวัดจันทบุรีเนื้อที่ประมาณ ๕๐๐ ไร่ เพื่อรวบรวมพันธุ์ไม้ป่าชายเลน
 จากทั่วโลก เป็นแหล่งวิจัยเรียนรู้ร่วมกันของฝ่ายวิชาการและผู้สนใจทั้งในและต่างประเทศ
 เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งสร้างงานของนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการ

กล่าวโดยสรุป รายงานการศึกษานี้ ต้องการรวบรวมข้อมูลสำคัญด้าน
 ป่าชายเลนและศึกษาแนวทางการดำเนินการที่สามารถเป็นต้นแบบการอนุรักษ์ทรัพยากร
 ป่าชายเลนให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกและความรักความหวงแหน
 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตน พร้อมทั้งเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนให้มากขึ้น โดยศึกษาจากแนว
 ทางการดำเนินการของ “โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ จังหวัดจันทบุรี”

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหาแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

๑.๒.๒ เพื่อนำแนวพระราชดำริมาสร้างต้นแบบการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประเทศไทย

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการต่อยอดโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ ในพื้นที่ป่าชายเลนทั่วประเทศ

๑.๓ ขอบเขตของการพิจารณาศึกษา

๑.๓.๑ ศึกษาแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

๑.๓.๒ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรป่าชายเลนของประเทศไทย และแนวทางการจัดการให้เกิดความยั่งยืน

๑.๓.๓ ศึกษาแนวทางการดำเนินโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ จังหวัดจันทบุรี

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ

ป่าชายเลน (Mangroves) หมายถึง ระบบนิเวศที่ประกอบไปด้วยพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์หลายชนิด ดำรงชีวิตร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่เป็นดินเลน น้ำกร่อย และมีน้ำทะเลท่วมถึงอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น จึงพบป่าชายเลนปรากฏอยู่ทั่วไปตามบริเวณที่เป็นชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำ ทะเลสาบ และรอบเกาะแก่งต่าง ๆ ในพื้นที่ชายฝั่งทะเล

ป่าชายหาด (Beach Forest) หมายถึง ลักษณะของป่าประเภทหนึ่ง จัดเป็นป่าละเมาะหรือป่าโปร่งไม่ผลัดใบขึ้นอยู่ตามบริเวณชายหาด หรือเนินทรายริมทะเล หรือชายฝั่ง เป็นป่าที่มีขนาดเล็กเกิดขึ้นด้านหลังของสันทรายตามแนวชายฝั่ง น้ำทะเลท่วมไม่ถึง สภาพดินเป็นดินทราย และมีความเค็มสูง

ป่าพรุ (Swamp forest) หมายถึง ป่าไม่ผลัดใบ สภาพเป็นแอ่งน้ำจืดขังตลอดเวลา มีการสะสมของซากพืช และอินทรีย์วัตถุ พืชส่วนใหญ่มีโครงสร้างพิเศษที่ดำรงชีวิตอยู่ในสภาพนี้ได้ เช่น มีรากหายใจส่งปลายรากขึ้นเหนือชั้นดิน พรรณไม้หลักมี หลุมพี ช้างให้ หมากแดง

ระบบนิเวศ (Ecosystem) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีชีวิตที่อยู่ร่วมกัน และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

สวนพฤกษศาสตร์ (Botanical garden) หมายถึง บริเวณที่ปลูกพรรณไม้ทั้งในและนอกประเทศไว้เป็นหมวดหมู่ ตามหลักการจัดการพืชสากล ตามการใช้ประโยชน์ หรือตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการศึกษา วิจัย เผยแพร่ และขยายพันธุ์ เป็นต้น

ภูมิประเทศ (Terrain) หมายถึง ลักษณะทางกายภาพ และทางธรรมชาติของแผ่นดิน รวมถึงถึงความสูงต่ำของผิวโลก ทะเลสาบ ถนน และเมืองต่าง ๆ

สัตว์กินพืช (Herbivores) หมายถึง สัตว์ที่ดำรงชีวิตโดยอาศัยพืชเป็นอาหารเท่านั้น เช่น นก ลิงแสม เป็นต้น

สัตว์กินเนื้อ (Carnivores) หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ดำรงชีพโดยการกินเนื้อ เช่น เสือ จระเข้ งู เป็นต้น

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๕.๑ ทำให้ทราบแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ
- ๑.๕.๒ ทำให้ทราบแนวทางการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่าชายเลนอย่างยั่งยืน
- ๑.๕.๓ สามารถต่อยอดโครงการสำคัญในพื้นที่ป่าชายเลนอื่น ๆ
- ๑.๕.๔ ทำให้ทราบแนวทางการทำงานเชิงบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ๑.๕.๕ ประชาชนเรียนรู้ประโยชน์ของการอนุรักษ์ป่าชายเลน

หน้าว่าง

บทที่ ๒

กฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลน

จากสภาพปัญหาของป่าชายเลนที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ในบทนี้จะได้กล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าชายเลน ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งได้บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของรัฐในการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลนโดยเฉพาะ พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ อันเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อส่งเสริมการดูแลรักษาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งโดยเฉพาะ รวมถึงมติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อเป็นฐานในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน อันถือเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนของชาติให้ยั่งยืนต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๕๗ รัฐต้อง

(๒) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๘ การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชน หรือชุมชน หรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและไม่ชักช้า

๒.๒ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลน

๒.๒.๑) พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔

มาตรา ๕๔ ห้ามมิให้ผู้ใดก่อสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า หรือ กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า หรือเข้ายึดถือหรือครอบครองป่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น เว้นแต่จะกระทำภายในเขต ที่ได้จำแนกไว้เป็นประเภทเกษตรกรรมและรัฐมนตรีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา หรือโดยได้รับ ใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๗๒ ตรี ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๒.๒.๒) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

ป่าชายเลนที่ได้รับการกำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติจะได้รับความคุ้มครอง และการเข้าใช้ประโยชน์ของประชาชนจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยห้ามดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจจะเป็นการเสื่อมเสียสภาพของป่าสงวนแห่งชาติ เช่น การเข้าอยู่อาศัย การก่อสร้าง การแผ้วถาง การเผาป่า การทำไม้ การเก็บหาของป่า เป็นต้น

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ป่า” หมายความว่า ที่ดิน รวมตลอดถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมาย “ป่าสงวนแห่งชาติ” หมายความว่า ป่าที่ได้กำหนดให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ บรรดาป่าที่เป็นป่าสงวนอยู่แล้วตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและสงวนป่า ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้

เมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรกำหนดป่าอื่นใดเป็นป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อรักษาสภาพป่า ไม้ของป่าหรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น ให้กระทำได้โดยออกกฎกระทรวงซึ่งต้องมีแผน ที่แสดงแนวเขตป่าที่กำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาตินั้นแนบท้ายกฎกระทรวงด้วย

มาตรา ๑๔ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ห้ามมิให้บุคคลใดยึดถือครอบครองทำประโยชน์ หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า ทำไม้ เก็บหาของป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ เว้นแต่

(๑) ทำไม้หรือเก็บหาของป่าตามมาตรา ๑๕ เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยตามมาตรา ๑๖ มาตรา ๑๖ ทวิ หรือมาตรา ๑๖ ตรี กระทำการตามมาตรา ๑๗ ใช้ประโยชน์ตามมาตรา ๑๘ หรือกระทำการ ตามมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๐

(๒) ทำไม้หวงห้ามหรือเก็บหาของป่าหวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

มาตรา ๑๕ การทำไม้หรือการเก็บหาของป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติให้กระทำได้เมื่อได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ประกาศอนุญาตไว้เป็นคราว ๆ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแห่งหนึ่งแห่งใดโดยเฉพาะ

การอนุญาตให้เป็นไปตามแบบ ระเบียบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

๒.๒.๓) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๙๗ ผู้ใดกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใด โดยมีขอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการทำลายหรือทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐ หรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐ ตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไปนั้น

๒.๒.๔) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติคุ้มครองพื้นที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และคุ้มครอง ชนิดพันธุ์สัตว์ตามบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าคุ้มครองท้ายพระราชบัญญัติ ป่าชายเลนจึงได้รับการคุ้มครอง เพราะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าในรายชื่อสัตว์ป่าคุ้มครอง นอกจากความคุ้มครองจาก “เขตห้ามล่าสัตว์ป่า” แล้วยังได้รับการคุ้มครองโดยจัดตั้งพื้นที่ “เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า” ซึ่งมีมาตรา ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

มาตรา ๔๗ เมื่อปรากฏว่าบริเวณพื้นที่ใดมีสภาพธรรมชาติสมควรต้องอนุรักษ์ไว้ให้เป็น แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอย่างปลอดภัย และรักษาไว้ซึ่งพันธุ์สัตว์ป่า ตลอดจนคุ้มครองทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศให้คงเดิม เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยความเห็นชอบ ของคณะกรรมการเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาและให้มี แผนที่แสดงแนวเขตนั้นด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่า “เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า”

เมื่อพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่งมีผลใช้บังคับแล้ว ให้มาตรการบังคับหรือมาตรการ คุ้มครองในพื้นที่ดังกล่าวเป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่กฎหมายอื่นจะได้กำหนด มาตรการในเรื่องดังกล่าวไว้ไม่ต่ำกว่ามาตรการที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕๒ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครอง บำรุง ดูแล และรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ให้จัดให้มีแผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแต่ละแห่งเพื่อเสนออธิบดีกรมอุทยาน แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชให้ความเห็นชอบ เมื่ออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ให้ความเห็นชอบแผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดังกล่าวแล้ว ให้หัวหน้าเขต

รักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้นดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น

แผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามวรรคหนึ่ง ต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการการอนุรักษ์สัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ตามมาตรา ๔๕ (๓) และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชประกาศกำหนด โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วย การรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชนที่เกี่ยวข้องและประชาชนในการจัดทำแผน แนวทางการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า การดูแลและฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัย หรือแหล่งหากินของสัตว์ป่า การคุ้มครองและดูแลรักษา สภาพธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น

มาตรา ๕๓ ห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานอื่นใดซึ่งต้องเข้าไปปฏิบัติการตามหน้าที่

ผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กำหนดและคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้สั่งให้ปฏิบัติโดยชอบด้วยกฎหมาย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตและการอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๕๔ ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่า เก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่า หรือล่อหรือนำสัตว์ป่าออกไป เว้นแต่จะกระทำเพื่อการสำรวจ การศึกษา การวิจัย หรือการทดลองทางวิชาการ และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๕๕ ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) กระทำให้หลักเขต ป้าย เครื่องหมายแสดงแนวเขต หรือเครื่องหมายอื่น ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีตามพระราชบัญญัตินี้เคลื่อนที่ ลบเลือน เสียหาย สูญหาย หรือไร้ประโยชน์

(๒) ยึดถือหรือครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า หรือทำด้วยประการใด ให้เสื่อมสภาพหรือเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติเดิม

(๓) เปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมท้น เหือดแห้ง เน่าเสีย หรือเป็นพิษ

(๔) ปิดกั้นหรือทำให้เกิดขวางแก่ทางน้ำหรือทางบก

(๕) เก็บหา นำออกไป กระทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือกระทำการอื่นใด อันส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ หรือความหลากหลายทางชีวภาพ

(๖) ปลุกต้นไม้หรือพฤษชาติอื่น ๆ หรือนำหรือปล่อยสัตว์ทุกชนิดเข้าไปเพื่อประโยชน์ ในการสำรวจ การศึกษา การวิจัย หรือการทดลองทางวิชาการ การถ่ายทำภาพยนตร์ วีดิทัศน์ หรือสารคดี การถ่ายภาพ การศึกษาธรรมชาติ การบำรุงรักษาโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน หรือเพื่อความมั่นคงทางพลังงาน พนักงานเจ้าหน้าที่อาจอนุญาตให้บุคคลกระทำการตาม (๔) (๕) หรือ (๖) ได้ภายในบริเวณพื้นที่ที่กำหนด ทั้งนี้ การกระทำนั้นต้องอยู่ในความควบคุมดูแล ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ไม่รบกวนการดำรงชีวิตตามธรรมชาติของสัตว์ป่าเกินสมควร และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตและการอนุญาต และการควบคุมดูแล ตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

๒.๒.๕) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒

ป่าชายเลนทั้งหมดที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ จะถูกคุ้มครองโดยพระราชบัญญัติ อุทยานแห่งชาติฉบับนี้ การกระทำใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสัตว์และทรัพยากรธรรมชาติในเขตอุทยาน แห่งชาติถือเป็นความผิดตามมาตราที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๐ ผู้ใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการไม่ว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยมีขอบด้วยกฎหมาย และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ หรือสวนรุกขชาติ ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐ ตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไปนั้น

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ ระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติ หรือความหลากหลายทางชีวภาพ อันเป็นผลมาจากการกระทำการ

หรืองดเว้นกระทำการของบุคคลใดตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้นั้นรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการดังกล่าวด้วย

มูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติตามวรรคหนึ่งให้ถือตามมูลค่าหรือบัญชีรายการที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๔๑ ผู้ใดยึดถือหรือครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้เสื่อมสภาพหรือเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจากเดิมในอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ หรือสวนรุกขชาติ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๙ (๑) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี หรือปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงสองล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีความผิดตามวรรคหนึ่ง ถ้าได้กระทำในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ หรือพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๒ ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด หรือพื้นที่เปราะบางของระบบนิเวศหรือความหลากหลายทางชีวภาพ ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งกึ่งหนึ่ง

มาตรา ๔๒ ผู้ใดเก็บหา นำออกไป กระทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือกระทำการอื่นใดอันส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ หรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ หรือสวนรุกขชาติ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๙ (๒) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีความผิดตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำแก่ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาลและมีมูลค่ารวมกันไม่เกินสองพันบาท ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

ในกรณีความผิดตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ไม้ที่เป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างรวมกันเกินยี่สิบต้นหรือท่อนหรือรวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตร ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงสองล้านบาท

๒.๒.๖) พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘

สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘

๑) เหตุผลที่มีกฎหมาย เนื่องจากการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งยังไม่มีเอกภาพ ขาดการบูรณาการ และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น

และกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมเพื่อคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในบางพื้นที่ จึงสมควรมีกฎหมาย

๒) กฎหมายมีวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง โดยให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปลูก การบำรุงรักษาและการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างสมดุลและยั่งยืน

๓) มีผลบังคับใช้ : เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘

๔) ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย : ครอบคลุมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทั้งระบบนิเวศ อาณาเขต ๒๐๐ ไมล์ทะเล สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วย กฎหมายทะเล ค.ศ. ๑๙๘๒ พื้นที่ ๒๐๒ ล้านไร่

๕) บทบัญญัติสำคัญของกฎหมาย : แบ่งออกเป็น ๕ หมวด คือ

หมวดที่ ๑ ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ

หมวดที่ ๒ ว่าด้วยชุมชนชายฝั่ง

หมวดที่ ๓ ว่าด้วยการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

หมวดที่ ๔ ว่าด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่

หมวดที่ ๕ ว่าด้วยบทกำหนดโทษ

โดยมีสาระสำคัญพอสังเขปดังนี้

- กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่งแห่งชาติ เพื่อวางแผนและบริหารงานด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมถึง มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ

- กำหนดให้มีคณะกรรมการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจังหวัดในจังหวัด ที่มีชายฝั่งทะเล

- กำหนดให้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการ ของคณะกรรมการ

- กำหนดให้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งพิจารณาให้ความช่วยเหลือ หรือสนับสนุนชุมชนชายฝั่ง

- กำหนดกลไกและมาตรการในการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดังนี้

(๑) มาตรการคุ้มครองในกรณีบุคคลก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

(๒) มาตรการคุ้มครองพื้นที่ป่าชายเลน

(๓) มาตรการคุ้มครองพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

(๔) มาตรการคุ้มครองในกรณีทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอาจถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงเข้าขั้นวิกฤต

(๕) กำหนดอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

(๖) มีบทกำหนดโทษ ในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย และการไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวง หรือประกาศกระทรวง

๖) จุดเด่นของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เป็นกฎหมายเชิงนโยบาย (Policy Law) และการบริหารจัดการ เพื่อประสานและเสริมประสิทธิภาพให้แก่การบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งพร้อมทั้งมีมาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งควบคู่ไปด้วย

๗) มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการป่าชายเลน ได้แก่ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๓

มาตรา ๑๘ เพื่อประโยชน์ในการสงวน การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนให้คงสภาพธรรมชาติและมีสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่มีความสมบูรณ์ ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่ป่าชายเลนบริเวณหนึ่งบริเวณใดเป็นพื้นที่ป่าชายเลนอนุรักษ์

พื้นที่ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าชายเลนอนุรักษ์ตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นพื้นที่ที่มีได้อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า หรือมีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินของบุคคลใดซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ

การออกกฎกระทรวงตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดมาตรการคุ้มครองตามมาตรา ๒๓ และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตพื้นที่ป่าชายเลนอนุรักษ์แนบท้ายกฎกระทรวงด้วย

มาตรา ๑๙ ในกรณีที่พื้นที่ป่าชายเลนหรือป่าชายเลนอนุรักษ์อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือป่า ให้บรรดาอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมป่าไม้ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติหรือกฎหมายว่าด้วยป่าไม้เป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดี

มาตรา ๒๐ เพื่อประโยชน์ในการสงวน การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล และชายฝั่งที่มีใช้พื้นที่ป่าชายเลนตามมาตรา ๑๘ ให้คงสภาพธรรมชาติและมีสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศที่มีความสมบูรณ์ ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจ ออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

(๑) พื้นที่ที่มีทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอยู่ในสภาพสมบูรณ์อันสมควรสงวนไว้ ให้คงอยู่ในสภาพทางธรรมชาติเดิม

(๒) พื้นที่ที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชตามสภาพทางธรรมชาติที่สมบูรณ์

(๓) พื้นที่ที่มีความสำคัญด้านระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งอันควรแก่การอนุรักษ์ พื้นที่ที่กำหนดให้เป็นพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นพื้นที่ที่มีได้อยู่ในเขตอนุรักษ์ หรือเขตที่ได้รับอนุญาตให้ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตามกฎหมายว่าด้วยการประมง

การออกกฎกระทรวงตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดมาตรการคุ้มครองตามมาตรา ๒๓ และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแนบท้ายกฎกระทรวงด้วย

มาตรา ๒๓ การกำหนดมาตรการคุ้มครองตามมาตรา ๑๘ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๒ ให้กำหนดในเรื่องหนึ่งเรื่องใดดังต่อไปนี้

(๑) ห้ามดำเนินกิจกรรมหรือกระทำการใด ๆ ที่อาจเป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

(๒) กำหนดมาตรการในการสงวน การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามความเหมาะสมแก่สภาพพื้นที่นั้น

(๓) กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือมิให้กระทบกระเทือน ต่อระบบนิเวศตามธรรมชาติ

(๔) กำหนดมาตรการในการคุ้มครองชายหาดเพื่อประโยชน์สาธารณะ

(๕) กำหนดมาตรการคุ้มครองอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควรและเหมาะสมแก่สภาพพื้นที่นั้น

๒.๓ มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าชายเลน

๑) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๐๙ เรื่อง นโยบายการอนุญาตทำไม้ป่าชายเลน โดยให้สัมปทานระยะยาว

๒) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๒๑ เรื่อง รายงานการประเมินผลกระทบ ที่มีต่อสภาพแวดล้อมของป่าชายเลนของโครงการพัฒนาแหล่งชุมชนและสะพานเทียบเรือ หมู่บ้านตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

- ๓) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๒๓ เรื่อง มาตรการการใช้ประโยชน์ในป่าชายเลน
- ๔) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๒๕ เรื่อง ขอให้พิจารณาทบทวนมติคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับมาตรการการใช้ประโยชน์ในป่าชายเลน
- ๕) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๒๖ เรื่อง ข้อเสนอแนะจากแนวทางดำเนินการและมาตรการปฏิบัติจากรายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมปี พ.ศ. ๒๕๒๓
- ๖) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๒๗ เรื่อง ข้อเสนอแนะจากการสัมมนาระบบนิเวศป่าชายเลน ครั้งที่ ๔
- ๗) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๒๗ เรื่อง มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม เรื่อง แนวนโยบายและมาตรการการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจังหวัดภูเก็ต
- ๘) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ เรื่อง การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลนประเทศไทยเป็นเขตอนุรักษ์ เขตเศรษฐกิจ ก และเขตเศรษฐกิจ ข
- ๙) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๓๑ เรื่อง การพิจารณาแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลนภาคตะวันออก
- ๑๐) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๓๒ เรื่อง การสงวนและคุ้มครองป่าชายเลน
- ๑๑) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ เรื่อง การพิจารณาแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลนภาคตะวันออก
- ๑๒) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ เรื่อง ข้อเสนอแนะจากการสัมมนาระบบนิเวศป่าชายเลน ครั้งที่ ๖
- ๑๓) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๓๔ เรื่อง มาตรการเร่งด่วนการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเลด้านป่าชายเลนและปะการัง
- ๑๔) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๓๔ เรื่อง รายงานการศึกษาสถานภาพปัจจุบันของป่าไม้ชายเลนและปะการังของประเทศ ในการนี้ ให้ระงับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนโดยเด็ดขาด
- ๑๕) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๔ เรื่อง มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง แผนปฏิบัติการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเลภูเก็ต บริเวณหาดป่าตองหาดกะรน และหาดกะตะ
- ๑๖) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ เรื่อง มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง นโยบาย มาตรการ และแผนปฏิบัติการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเลของประเทศ

๑๗) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๓๕ เรื่อง มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง แผนแม่บทการจัดการปะการังของประเทศ

๑๘) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๓๖ เรื่อง มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เรื่อง นโยบายและแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมประจำปี ๒๕๓๗

๑๙) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๓๘ เรื่อง แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหา น้ำมันรั่วไหลในแหล่งน้ำ

๒๐) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๓๙ เรื่อง ปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการเพาะเลี้ยงกุ้งของประเทศไทย

๒๑) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๓๙ เรื่อง การยกเลิกการให้สัมปทานทำไม้ในเขตป่าไม้ชายเลน

๒๒) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ เรื่อง การยกเลิกการให้สัมปทานทำไม้ในเขตป่าไม้ชายเลน

๒๓) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๓๙ เรื่อง การศึกษาทบทวนมติคณะรัฐมนตรีที่มีความอ่อนไหวในทางการเมือง

๒๔) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ เรื่อง ขออนุญาตผันน้ำใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลน ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๓๔

๒๕) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๐ เรื่อง มติคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ครั้งที่ กพต. ๒/๒๕๔๐

๒๖) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๔๐ เรื่อง สถานภาพปัจจุบันของป่าชายเลนและแผนการจัดการป่าชายเลนของประเทศ

๒๗) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๔๐ เรื่อง การแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๓๔ เรื่อง รายงานการศึกษาสถานภาพปัจจุบันของป่าไม้ชายเลนและปะการังของประเทศ

๒๘) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๓ ให้คงไว้ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๓๔ และให้นำพื้นที่ป่าชายเลนที่จำแนกออกเป็นเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินตามนัยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ พื้นที่งอกชายฝั่งทะเลที่เกิดขึ้นใหม่ มารวมเป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์ทั้งหมด และในพื้นที่เขตอนุรักษ์ห้ามมิให้อนุญาตการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลน ในทุกกรณีทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเปิดโอกาสให้ป่าชายเลนได้ฟื้นตัวกลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์

๒๙) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ เรื่อง ขออนุมัติมติคณะรัฐมนตรี
โครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือท่ามะลิ จังหวัดสตูล

๓๐) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ เรื่อง มติคณะกรรมการนโยบาย
ป่าไม้แห่งชาติ ครั้งที่ ๓/๒๕๔๓ เรื่อง การแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน
สาระสำคัญคืออนุญาตให้ราษฎรได้เข้าไปอยู่อาศัยในเขต ป่าชายเลนโดยมิได้มีเอกสารสิทธิ
ก่อนมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๓๔ ยังคงอยู่อาศัยต่อไปได้ แต่ไม่อนุญาต
ให้ทำกิน ทั้งนี้ต้องขออนุญาตจากกรมป่าไม้ทุกปี

๓๑) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๕ เรื่อง มติคณะกรรมการนโยบาย
ป่าไม้แห่งชาติ ครั้งที่ ๓/๒๕๔๓ เรื่อง การแก้ไขปัญหาการจัดการพื้นที่ป่าชายเลน

๓๒) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๕ เรื่อง ขอความเห็นชอบโครงการด้านเกษตร

๓๓) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๔๖ เรื่อง โครงการปลูกป่าชายเลนถาวร
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงพระชนมายุ ๗๒ พรรษา

๓๔) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๘ เรื่อง ขออนุมัติการใช้ประโยชน์
พื้นที่ป่าชายเลนเพื่อกักเรือประมง

๓๕) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๖ เรื่อง ขออนุมัติเพิ่มเติมมติคณะรัฐมนตรี
ที่เห็นชอบและอนุมัติให้กรมเจ้าท่าดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรืออเนกประสงค์คลองใหญ่
จังหวัดตราด โดยอนุมัติยกเว้นการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับพื้นที่ป่าชายเลน
เพื่อกรมเจ้าท่าเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนเป็นการถาวรในการก่อสร้างท่าเทียบเรือ
อเนกประสงค์คลองใหญ่ จังหวัดตราด

นอกจากนี้มีความเห็นเพิ่มเติมในกรณีที่มีการดำเนินโครงการใด ๆ ของหน่วยงาน
ของรัฐมีความจำเป็นต้องเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่า และจะต้องมีการปลูกป่าชายเลนทดแทน
เพื่อการอนุรักษ์หรือรักษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่ด้วย ซึ่งกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
ได้ออกระเบียบกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งว่าด้วยการปลูกและบำรุงป่าชายเลนทดแทน
เพื่อการอนุรักษ์หรือรักษาสภาพแวดล้อม กรณีการดำเนินการโครงการใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ
ที่มีความจำเป็นต้องเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลน พ.ศ. ๒๕๕๖ (เป็นที่มาของการต้องจ่าย
ค่าปลูกป่าชายเลนทดแทนของหน่วยงานของรัฐมีความจำเป็นต้องเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่
ป่าชายเลน ให้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ๒๐ เท่า ของพื้นที่ที่ขอใช้ประโยชน์)

๓๖) มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ มีมติให้ถือเป็นหลักปฏิบัติ
ว่าส่วนราชการเจ้าของเรื่องต้องขอความเห็นชอบจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งมีภารกิจในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรงก่อน และนำความเห็นชอบของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าว เสนอไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีพร้อมกับเรื่องที่จะเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป

๓๗) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ เรื่อง พื้นที่เป้าหมายและกรอบมาตรการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ทุกประเภท

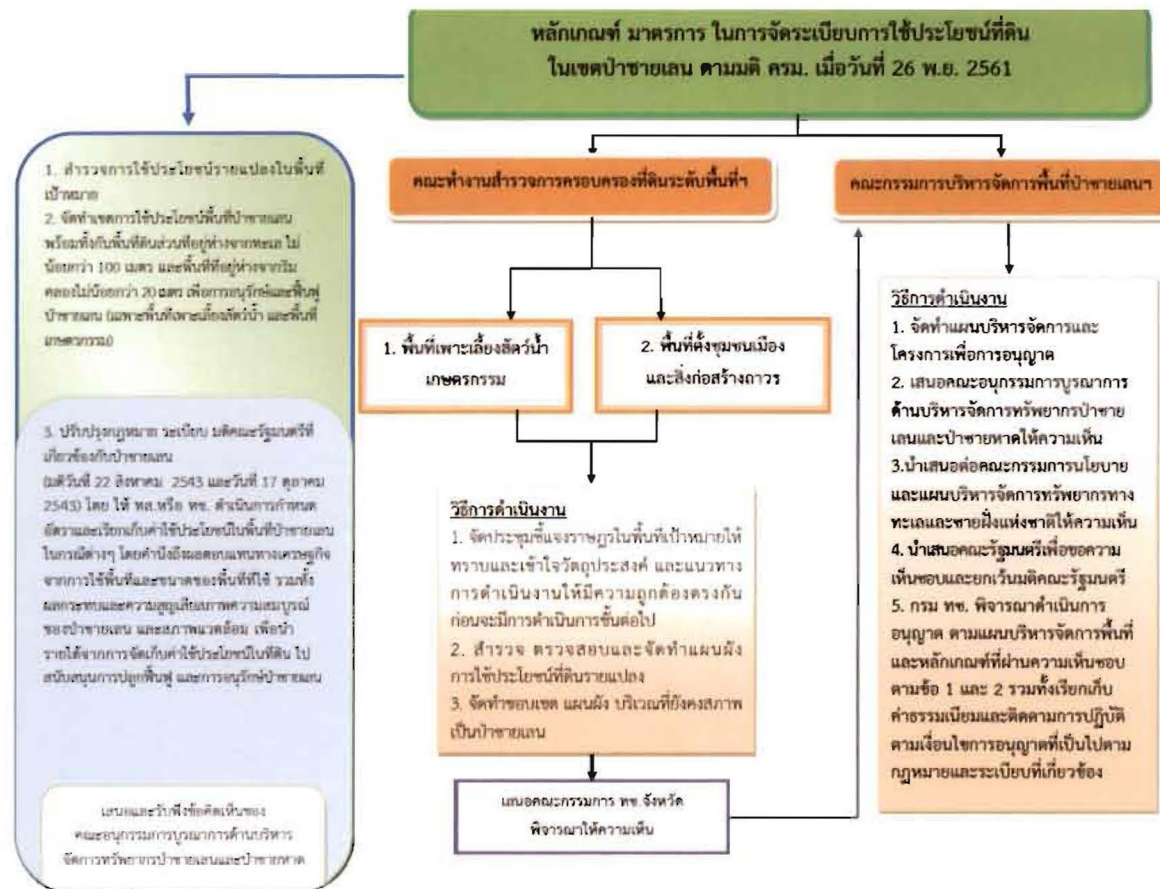
๒.๔ คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

๑) คำสั่ง คสช. ที่ ๖๔/๒๕๕๗ เรื่อง การปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้

๒) คำสั่ง คสช. ที่ ๖๖/๒๕๕๗ เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน

๒.๕ หลักเกณฑ์ มาตรการในการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชายเลน

เพื่อให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้วางหลักเกณฑ์ในการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชายเลน ดังนี้

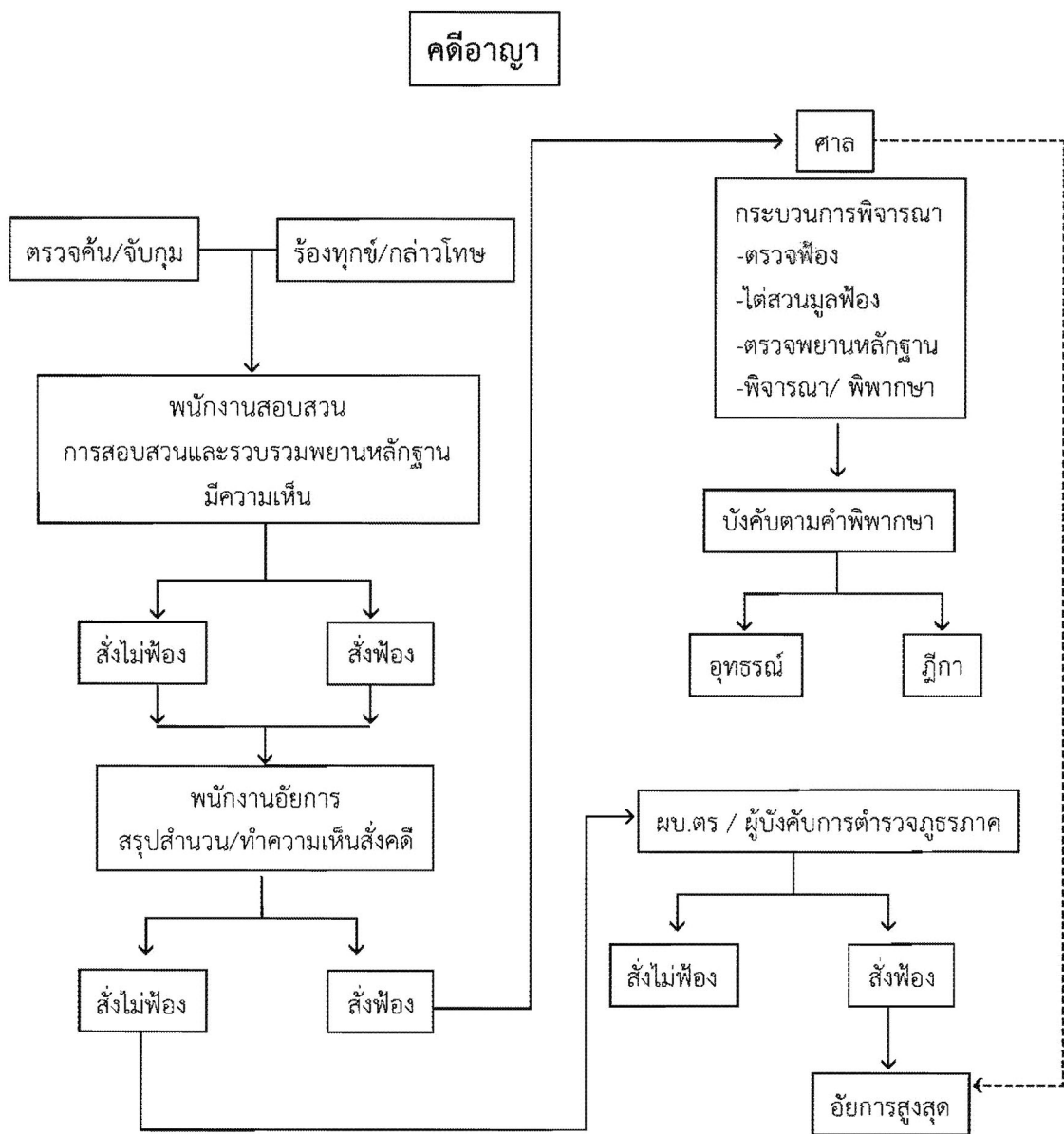
ภาพที่ ๑ หลักเกณฑ์และมาตรการในการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชายเลน ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

๒.๖ การดำเนินคดีอาญาต่อผู้บุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน และผลคดี

๒.๖.๑ การดำเนินคดีอาญา

กฎหมายที่ใช้ประกอบการดำเนินคดี ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ และพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘

ขั้นตอนการดำเนินคดี

ภาพที่ ๒ ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

๒.๖.๒ สรุปผลคดีที่บุกรุกป่าชายเลน

ข้อมูลสารบบคดีบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๖๒ จำนวน ๒,๐๙๒ คดี (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๓)

- จำนวนคดีในสารบบคดีทั้งหมด จำนวน ๒,๐๙๒ คดี (พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๖๒)

๑) คดีมีตัวผู้ต้องหา ๘๕๖ คดี

๒) คดีไม่มีตัวผู้ต้องหา ๑,๒๓๖ คดี

- สถานะคดีที่อยู่ระหว่างกระบวนการยุติธรรม รวมจำนวน ๑,๐๖๙ คดี

๓) คดีอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวน ๗๘๘ คดี

๔) คดีที่อยู่ในชั้นพนักงานอัยการ ๒๔๔ คดี

๕) คดีที่อยู่ในชั้นศาล ๓๗ คดี

- สถานะคดีถึงที่สุด รวมจำนวน ๑,๐๑๙ คดี

๖) คดีพนักงานอัยการมีคำสั่งสอบสวน ๓๕๙ คดี

๗) คดีพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง ๑๕๙ คดี

๘) คดีที่ศาลตัดสินโทษ ๔๘๒ คดี

๙) ยุติการดำเนินคดี (ผู้ต้องหาเสียชีวิต) ๑๙ คดี

- **คดีพิเศษ** รวมจำนวน ๔ คดี ได้แก่

๑) คดีอาญาที่ ๕๖๐/๒๕๕๙ ตำบลไสไทย อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เนื้อที่ ๔.๓๗ ไร่
สถานะคดีอยู่ระหว่างชั้นพนักงานสอบสวน

๒) คดีอาญาที่ ๗๗/๒๕๕๙ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เนื้อที่ ๓.๓๔ ไร่
สถานะคดีอยู่ระหว่างชั้นพนักงานสอบสวน

๓) คดีอาญาที่ ๗๘/๒๕๕๙ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เนื้อที่ ๖๑.๒๗ ไร่
สถานะคดีอยู่ระหว่างชั้นพนักงานสอบสวน

๔) คดีอาญาที่ ๑๐๐๖/๒๕๕๙ ตำบลไสไทย อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เนื้อที่ ๔๕.๖๙ ไร่
สถานะคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา

หน้าว่าง

บทที่ ๓

สถานการณ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประเทศไทย

สถานการณ์ทรัพยากรป่าชายเลนในบทนี้ จะเป็นการนำเสนอข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าชายเลนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการรายงานของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรป่าชายเลน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ - พ.ศ. ๒๕๖๑ การทราบถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรป่าชายเลน ในแต่ละพื้นที่และนำไปสู่การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนที่ยั่งยืน และเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งการจำแนกการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลน กล่าวคือ ป่าชายเลนในประเทศไทยกระจายอยู่ในบริเวณพื้นที่ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ รวม ๒๔ จังหวัด มีเนื้อที่รวมประมาณ ๒.๘๖ ล้านไร่ ซึ่งในจำนวนนี้มีพื้นที่ป่าชายเลน คงสภาพประมาณ ๑.๕๓ ล้านไร่ ส่วนที่เหลือได้เปลี่ยนเป็นการใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ประมาณ ๑.๓๓ ล้านไร่

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้จัดแบ่งเขตพื้นที่ป่าชายเลนออกเป็น ๖ พื้นที่ ตามสภาพภูมิประเทศ และลักษณะความคล้ายคลึงของสังคมพืช ดังนี้

๑) อ่าวไทยฝั่งตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

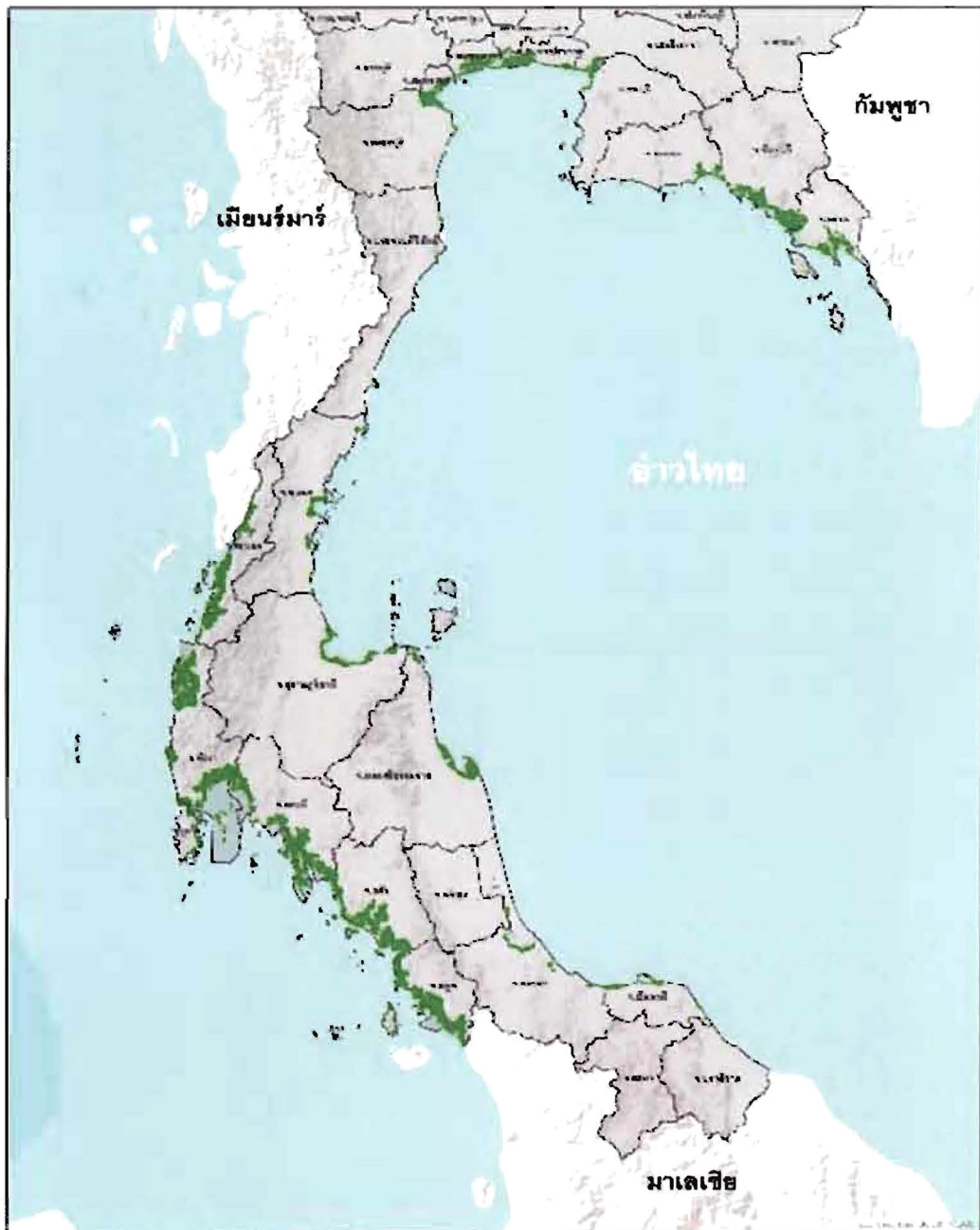
๒) อ่าวไทยตอนบน ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร กรุงเทพมหานคร และจังหวัดสมุทรปราการ

๓) อ่าวไทยตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช

๔) อ่าวไทยตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

๕) ทะเลอันดามันตอนบนในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล ได้แก่ จังหวัดระนอง และจังหวัดพังงา ในส่วนของอำเภอกระบุรี อำเภอท้ายเหมือง และอำเภอตะกั่วป่า และบริเวณพื้นที่ อ่าวพังงา ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงาส่วนที่เหลือ และจังหวัดกระบี่

๖) ทะเลอันดามันตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดตรัง และจังหวัดสตูล

ภาพที่ ๓ การกระจายตัวของพื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๖๑

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

๓.๑ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลน (พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๖๑)

การสำรวจพื้นที่ป่าชายเลนเริ่มครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ พบว่ามีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ ๒,๒๙๙,๓๗๕ ไร่ เป็นการสำรวจเพื่อให้สัมปทานเผาถ่านแก่เอกชน ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนลดลง และในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๓๐ การเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากให้ผลตอบแทนสูง ราษฎรจึงบุกรุกแผ้วถางตัดไม้ป่าชายเลนและยึดถือครอบครอง เปลี่ยนสภาพพื้นที่ป่าชายเลนไปเป็นบ่อเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำจำนวนมาก โดยเฉพาะฝั่งอ่าวไทยตั้งแต่จังหวัดตราดไปจนถึงจังหวัดปัตตานี พบว่าพื้นที่ป่าชายเลนถูกเปลี่ยนสภาพไปถึง ๕๖๗,๐๐๑ ไร่

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ พบว่าพื้นที่ป่าชายเลนมีเหลืออยู่น้อยที่สุด โดยเหลืออยู่เพียง ๑,๐๔๗,๓๙๐ ไร่ เท่านั้น ต่อมาสภาพแวดล้อมชายฝั่งที่เสื่อมโทรมทำให้การเลี้ยงกุ้งกุลาดำไม่ประสบผลสำเร็จอย่างที่เคยในอดีต ประกอบกับความผันผวนของราคากุ้งกุลาดำในตลาดทำให้ผู้เลี้ยงจำนวนมากเลิกกิจการไป ปล່อยให้บ่อเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำเป็นพื้นที่รกร้าง แต่ยังมี การครอบครองซื้อขายสิทธิในที่ดินป่าชายเลนอย่างผิดกฎหมาย การบุกรุกทำลายป่าชายเลน โดยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจึงเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นการเช่าทำประโยชน์เพื่อที่อยู่อาศัย การเกษตรและการท่องเที่ยว

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ รัฐบาลได้ตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น จึงเริ่มมีนโยบายการฟื้นฟูป่าชายเลน เช่น การปลูกป่าทดแทนและการลดการบุกรุกทำลายป่า ส่งผลให้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ พื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นกว่าห้าแสนไร่เป็น ๑,๕๗๘,๗๕๐ ไร่ และยังคงรักษาระดับการมีพื้นที่ป่าชายเลนที่สมบูรณ์ไว้จนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ พื้นที่ป่าชายเลนสมบูรณ์มีประมาณ ๑,๕๓๘,๑๘๕ ไร่

ข้อมูลและรายละเอียดการดำเนินงาน : บริษัท

การเปลี่ยนแปลงหนี้ที่มีสภาพอายุขายเลน

หมายเหตุ:

ปี	หนี้ระยะยาว	หนี้ระยะสั้น	หนี้ระยะยาว	หนี้ระยะสั้น	หนี้ระยะยาว	หนี้ระยะสั้น	หนี้ระยะยาว	หนี้ระยะสั้น	หนี้ระยะยาว	หนี้ระยะสั้น	หนี้ระยะยาว	หนี้ระยะสั้น	หนี้ระยะยาว	หนี้ระยะสั้น
1	-	3,750.00	6,500.00	844.00	-	-	1,950.00	1,857.50	7,216.02	8,183.81	12,524.17	10,843.31	13,563.82	
2	1,236.26	-	-	-	-	-	1,250.00	1,236.26	3,248.09	2,537.28	3,361.79	2,626.00	2,943.08	
3	-	115,826.00	90,100.00	887.00	-	-	11,340.00	10,801.75	19,252.73	14,838.92	25,257.22	20,366.86	19,547.67	
4	-	51,250.00	47,800.00	396.00	-	-	5,775.00	7,158.25	15,869.87	14,112.42	14,272.76	18,246.56	18,427.16	
5	13,750.00	55,000.00	48,700.00	3,608.00	3,058.00	2,100.00	12,925.00	12,308.25	18,185.09	6,592.71	18,549.75	14,839.53	12,857.34	
6	6,825.00	2,500.00	2,100.00	808.00	899.00	437.50	250.00	288.75	3,121.88	2,705.82	1,708.58	1,696.80	1,120.86	
7	80,825.00	86,250.00	61,500.00	55,112.00	53,897.00	48,437.50	47,926.00	47,085.50	59,482.23	57,503.84	6,974.16	59,727.02	61,038.43	
8	98,250.00	183,126.00	182,400.00	90,888.00	54,350.00	18,643.75	26,450.00	24,332.25	78,680.35	73,711.83	75,428.81	82,594.79	80,481.29	
9	18,825.00	34,375.00	28,800.00	15,122.00	10,987.00	967.50	4,250.00	4,103.00	11,794.01	8,709.45	11,283.57	10,190.83	11,134.93	
10	-	23,750.00	20,700.00	9,892.00	6,650.00	937.50	576.00	576.00	4,647.87	4,640.31	5,654.41	4,551.71	4,432.82	
11	18,750.00	-	18,750.00	14,500.00	4,625.00	3,658.00	2,283.50	3,348.00	3,015.73	10,817.65	7,812.01	7,306.34	7,685.36	
12	50,825.00	48,750.00	43,300.00	22,862.00	14,158.00	11,362.50	20,584.00	19,898.79	45,291.80	40,536.39	32,240.11	37,001.35	35,796.86	
13	180,000.00	23,125.00	36,300.00	26,774.00	23,544.00	13,775.00	19,775.00	18,588.25	58,127.04	32,510.28	46,574.20	47,826.71	40,922.73	
14	382,500.00	96,876.00	80,200.00	55,224.00	53,258.00	50,158.25	48,975.00	52,801.00	58,876.94	66,086.51	73,540.80	80,822.46	64,894.75	
15	8,750.00	11,675.00	10,200.00	666.00	523.00	375.00	800.00	881.25	1,354.38	2,041.03	399.96	445.72	8,874.39	
16	8,125.00	36,875.00	32,400.00	8,031.00	4,300.00	1,431.25	3,426.00	3,886.50	21,805.11	6,385.08	7,881.85	17,178.75	17,270.38	
17	36,000.00	6,875.00	8,700.00	11,425.00	10,844.00	10,275.00	8,099.00	8,008.75	28,439.87	23,228.94	21,943.38	17,495.86	20,808.71	
18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	133.09	184.46	74.91	1,508.18	
19	181,250.00	151,250.00	141,200.00	125,987.00	132,336.00	121,687.50	120,875.00	120,229.00	170,334.80	159,342.90	154,448.24	161,818.41	160,587.00	
20	358,750.00	319,376.00	304,476.00	227,826.00	222,883.00	208,437.50	191,978.00	180,265.25	262,728.48	271,627.74	275,818.88	274,401.14	271,116.16	
21	28,126.00	19,375.00	17,800.00	12,094.00	11,163.00	8,712.50	8,875.00	8,448.00	11,724.88	10,593.06	12,327.42	13,446.40	12,950.07	
22	356,825.00	206,250.00	198,500.00	138,450.00	185,288.00	189,468.75	178,292.00	178,709.25	218,333.38	224,217.06	218,185.74	213,948.09	221,498.18	
23	243,750.00	212,500.00	205,400.00	184,226.00	156,600.00	192,808.25	152,056.00	150,568.75	223,678.61	204,642.34	220,975.74	211,625.11	218,427.48	
24	288,750.00	289,375.00	248,100.00	186,243.00	180,681.00	184,081.25	183,877.00	183,402.00	246,621.69	216,002.76	223,838.66	225,886.85	226,587.58	

หมายเหตุ

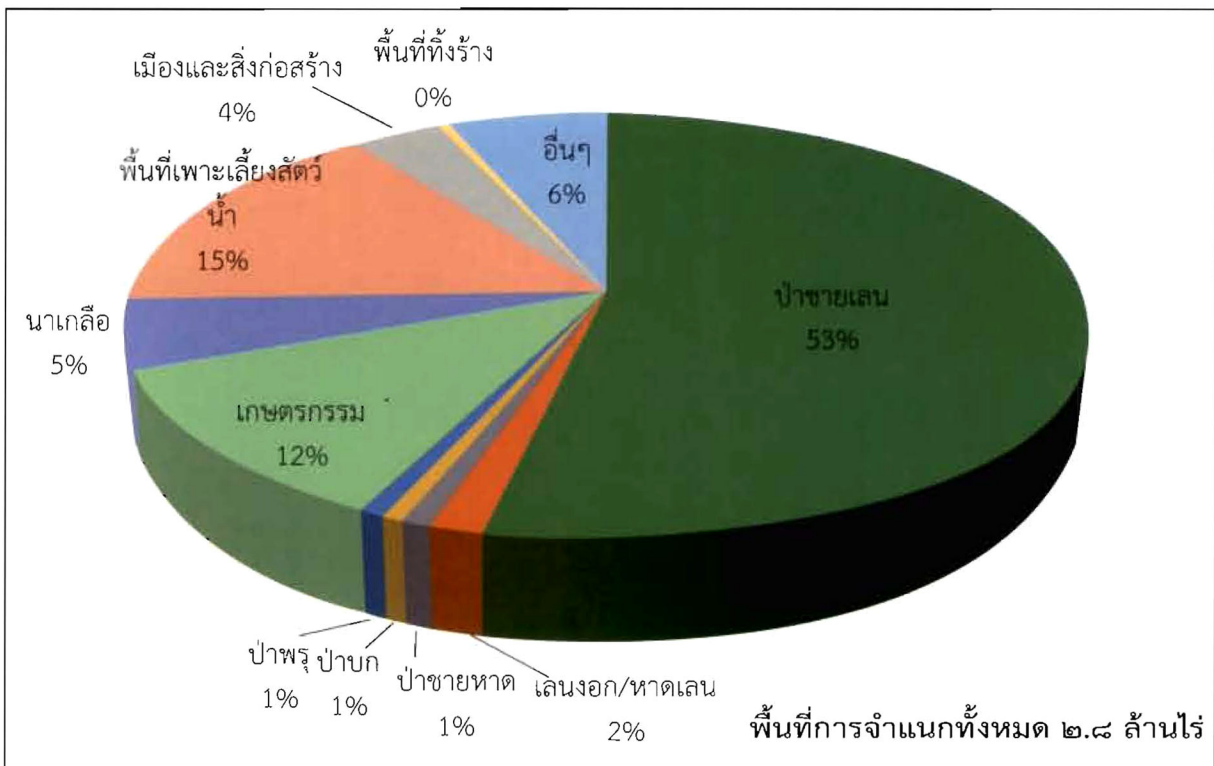
- 1) พ.ศ. 2504 คือปีดำเนินการ
- 2) พ.ศ. 2518 มีรายการชำระหนี้ Landset 1 มกราคม ปี 250,000 ล้านบาท โดยนำเงินจากกรมการไฟฟ้านครหลวง
- 3) พ.ศ. 2522 มีรายการชำระหนี้ Landset 2 มกราคม ปี 250,000 ล้านบาท โดยนำเงินไป ชำระคืนกับกรมการไฟฟ้านครหลวง
- 4) พ.ศ. 2526 มีรายการชำระหนี้ Landset 3 มกราคม ปี 250,000 ล้านบาท โดยนำเงินไป
- 5) พ.ศ. 2532 มีรายการชำระหนี้ Landset 5 และชำระหนี้ SPOT จำนวนรายการ โดยนำเงินไป
- 6) พ.ศ. 2534 มีรายการชำระหนี้ Landset 4 และ 9 มกราคม ปี 250,000 ล้านบาท โดยนำเงินจากกรมการไฟฟ้านครหลวง
- 7) พ.ศ. 2538 มีรายการชำระหนี้ Landset 5 มกราคม ปี 60,000 ล้านบาท โดยนำเงินไป โดยนำเงินจากกรมการไฟฟ้านครหลวง
- 8) พ.ศ. 2539 มีรายการชำระหนี้ Landset 5 มกราคม ปี 60,000 ล้านบาท โดยนำเงินไป
- 9) พ.ศ. 2543 มีรายการชำระหนี้ Landset 5 มกราคม ปี 60,000 ล้านบาท โดยนำเงินไป
- 10) พ.ศ. 2547 มีรายการชำระหนี้ Landset 5 มกราคม ปี 50,000 ล้านบาท โดยนำเงินจากกรมการไฟฟ้านครหลวง
- 11) พ.ศ. 2552 มีรายการชำระหนี้ Landset 5 มกราคม ปี 50,000 ล้านบาท โดยนำเงินจากกรมการไฟฟ้านครหลวง
- 12) พ.ศ. 2557 มีรายการชำระหนี้ Landset 8 มกราคม ปี 50,000 ล้านบาท โดยนำเงินจากกรมการไฟฟ้านครหลวง
- 13) พ.ศ. 2560-2561 มีรายการชำระหนี้ Semitel-2 และ Landset 8 มกราคม ปี 50,000 ล้านบาท โดยนำเงินไป ชำระคืนกับกรมการไฟฟ้านครหลวง
- 14) พ.ศ. 2562-2561 มีรายการชำระหนี้ Semitel-2 และ Landset 8 มกราคม ปี 50,000 ล้านบาท โดยนำเงินไป ชำระคืนกับกรมการไฟฟ้านครหลวง

การดำเนินงานของบริษัทฯ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒

๓.๒ การจำแนกการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลน ปี พ.ศ. ๒๕๕๗

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้ดำเนินการโครงการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าชายเลน พ.ศ. ๒๕๕๗ เพื่อจำแนกเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลนออกเป็นพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

๑) พื้นที่ป่าชายเลน	๑,๕๓๔,๕๔๓ ไร่
๒) พื้นที่เกษตรกรรม	๓๔๐,๕๒๕ ไร่
๓) พื้นที่นาเกลือ	๑๕๕,๗๗๒ ไร่
๔) พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	๔๓๙,๒๓๔ ไร่
๕) พื้นที่เมืองและสิ่งก่อสร้าง	๑๐๒,๔๘๕ ไร่
๖) พื้นที่ทิ้งร้าง	๙,๓๘๖ ไร่
๗) พื้นที่อื่น ๆ	๑๗๒,๑๖๙ ไร่

ภาพที่ ๔ การจำแนกการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลน พ.ศ. ๒๕๕๗

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

๓.๒.๑ การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าชายเลนรายจังหวัดในปี พ.ศ. ๒๕๕๗

การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในป่าชายเลน จะใช้พื้นที่ป่าชายเลน ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๓ ซึ่งเป็นการประกาศเขตพื้นที่แบบนิยาม ยังไม่มีแผนที่แนบท้ายในขณะนั้น เป็นกรอบการจำแนก ซึ่งมีการรวมพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ก เขตเศรษฐกิจ ข และเขตอนุรักษ์ ให้เป็นเขตอนุรักษ์เขตเดียว และมีการรวมพื้นที่งอกชายฝั่งทะเล และหาดเลนเข้ามาด้วย ทำให้มีพื้นที่ป่าชายเลนตามมติดังกล่าวรวม ๒,๘๖๙,๔๘๙ ไร่ (ในการนี้มีพื้นที่เอกชน พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ พื้นที่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่นิคมสหกรณ์ และอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย) รายละเอียดการจำแนกดังตารางที่ ๒

๑) ป่าชายเลนอ่าวไทยฝั่งตะวันออก

๑.๑) จังหวัดฉะเชิงเทรา

จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๓๐,๒๐๙ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน ๗,๕๘๕ ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่ ๓ อำเภอ ๑๐ ตำบล ได้แก่ อำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ และอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา

๑.๒) จังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๒๗,๓๔๘ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ ๔,๕๕๑ ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่ ๒ อำเภอ ๑๕ ตำบล ได้แก่ อำเภอพานทอง และอำเภอเมืองชลบุรี

๑.๓) จังหวัดระยอง

จังหวัดระยอง มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๓๑,๗๒๒ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ ๑๐,๑๙๐ ไร่ โดยอยู่ในท้องที่ ๒ อำเภอ ๑๔ ตำบล ได้แก่ อำเภอแกลง และอำเภอเมืองระยอง

๑.๔) จังหวัดจันทบุรี

จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๒๐๙,๑๓๐ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพจำนวน ๘๒,๕๙๔ ไร่ ประกอบด้วย ๕ อำเภอ ๓๒ ตำบล ได้แก่ อำเภอขลุง อำเภอท่าใหม่ อำเภอนายายอาม อำเภอเมืองจันทบุรี และอำเภอแหลมสิงห์

๑.๕) จังหวัดตราด

จังหวัดตราด มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๑๐๒,๐๑๔ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน ๕๙,๗๒๗ ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่ ๖ อำเภอ ๒๕ ตำบล ได้แก่ อำเภอเกาะกูด อำเภอเกาะช้าง อำเภอเขาสมิง อำเภอคลองใหญ่ อำเภอเมืองตราด และอำเภอแหลมงอบ

๒) ป่าชายเลนฝั่งอ่าวไทยตอนบน

๒.๑) จังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรี มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๘๖,๔๓๙ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน ๑๔,๘๓๙ ไร่ โดยอยู่ในท้องที่ ๕ อำเภอ ๒๐ ตำบล ได้แก่ อำเภอเขาย้อย อำเภอชะอำ อำเภอท่ายาง อำเภอบ้านแหลม และอำเภอเมืองเพชรบุรี

๒.๒) จังหวัดสมุทรสงคราม

จังหวัดสมุทรสงคราม มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๘๐,๓๒๕ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน ๑๘,๒๔๖ ไร่ โดยอยู่ในท้องที่ ๒ อำเภอ ๘ ตำบล ได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม และอำเภออัมพวา

๒.๓) จังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาคร มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๑๖๘,๓๘๓ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ ๒๐,๓๘๕ ไร่ ประกอบด้วย ๒ อำเภอ ๒๐ ตำบล มีพื้นที่ป่าชายเลนมากที่สุด ๖ จังหวัดอ่าวไทยตอนบน ป่าชายเลนในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ได้มีการกำหนดแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าชายเลนจำนวน ๒ แห่ง คือ

(๑) ป่าอ่าวมหาชัยฝั่งตะวันออก อยู่ในท้องที่ตำบลบางหญ้าแพรก ตำบลโคกขาม ตำบลพันท้ายนรสิงห์ อำเภอเมืองสมุทรสาคร มีพื้นที่ ๗,๓๔๓ ไร่ ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๑๙๔ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

(๒) ป่าอ่าวมหาชัยฝั่งตะวันตก อยู่ในท้องที่ตำบลนาโคก ตำบลกาหลง ตำบลบางไทรตัด ตำบลบ้านป่อ ตำบลบางกระเจ้า และตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมืองสมุทรสาคร มีเนื้อที่ ๘,๘๖๕ ไร่ ภายในแนวเขตตามแผนที่ท้ายกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๒๐๒ (พ.ศ. ๒๕๓๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

ปัจจุบันป่าสงวนแห่งชาติทั้ง ๒ แห่ง พื้นที่ส่วนใหญ่กลายเป็นทะเล เนื่องจากคลื่นลมและกระแสน้ำที่พัดเข้าหาฝั่งอย่างรุนแรงเป็นเวลานาน ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนถูกทำลาย มีสภาพป่าเหลืออยู่บ้างเพียงจำนวนน้อย มีลักษณะเป็นหย่อม ๆ บริเวณปากแม่น้ำท่าจีน

๒.๔) กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๓๓,๒๖๙ ไร่ เป็นพื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน ๒,๕๒๖ ไร่ อยู่ในเขตบางขุนเทียน

๒.๕) จังหวัดสมุทรปราการ

จังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๗๔,๗๗๑ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ ๑๐,๖๔๓ ไร่ ประกอบด้วย ๓ อำเภอ ๑๒ ตำบล ได้แก่ ตำบลแหลมฟ้าผ่า ตำบลปากคลองบางปลากด และตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ ตำบลท้ายบ้าน ตำบลบางโปรง ตำบลบางด้วน ตำบลบางปูใหม่ และตำบลบางปู อำเภอเมืองสมุทรปราการ ตำบลคลองด่าน และอำเภอบางป่อ

๓) อ่าวไทยตอนกลาง

๓.๑) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพื้นที่ป่ามีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๑๑,๓๑๕ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน ๑,๕๐๖ ไร่ พบกระจายในพื้นที่ตามแนวชายฝั่งทะเล และปากแม่น้ำ

๓.๒) จังหวัดชุมพร

จังหวัดชุมพร มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๘๙,๐๓๖ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน ๓๗,๐๐๑ ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่ ๖ อำเภอ ๒๘ ตำบล ได้แก่ อำเภอทุ่งตะโก อำเภอปะทิว อำเภอเมืองชุมพร อำเภอละแม อำเภอสวี และอำเภอหลังสวน

๓.๓) จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๙๒,๘๕๐ ไร่ มีพื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน ๔๗,๘๒๙ ไร่

๓.๔) จังหวัดนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๑๔๙,๗๔๘ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน ๘๐,๙๒๒ ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่ ๔ อำเภอ ๑๓ ตำบล ได้แก่ อำเภอขนอม อำเภอท่าศาลา อำเภอปากพนัง และอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

๔) อ่าวไทยตอนล่าง

๔.๑) จังหวัดพัทลุง

จังหวัดพัทลุง มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๑๖,๗๐๙ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน ๔๔๕ ไร่ โดยอยู่ในท้องที่ ๓ อำเภอ ๓ ตำบล ได้แก่ อำเภอเขาชัยสน อำเภอบางแก้ว และอำเภอปากพะยูน

๔.๒) จังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ป่าชายเลน ๕๐,๒๒๐ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน ๑๗,๑๗๘ ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่ ๙ อำเภอ ๒๙ ตำบล ได้แก่ อำเภอกระแสสินธุ์ อำเภอกวนเนียง

อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอบางกล่ำ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสติงพระ อำเภอสิงหนคร และอำเภอหาดใหญ่

๔.๓) จังหวัดปัตตานี

จังหวัดปัตตานี มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๔๐,๑๗๒ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลน คงสภาพ จำนวน ๑๗,๔๐๕ ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่ ๖ อำเภอ ๒๔ ตำบล ได้แก่ อำเภอปะนาเระ อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอไม้แก่น อำเภอยะหริ่ง อำเภอสายบุรี และอำเภอหนองจิก

๔.๔) จังหวัดนราธิวาส

จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดที่อยู่นอกเหนือขอบเขตจากการจำแนก เขตการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าชายเลน ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ การตรวจสอบพบป่าชายเลนเหลืออยู่เพียง ๗๔.๙๑ ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส

๕) ทะเลอันดามันตอนบน

๕.๑) จังหวัดระนอง

จังหวัดระนอง มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๒๒๐,๑๑๓ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ จำนวน ๑๖๑,๙๑๙ ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่ ๕ อำเภอ ๒๑ ตำบล ได้แก่ อำเภอกระบุรี อำเภอกะเปอร์ อำเภอเมืองระนอง อำเภอละอุ่น และอำเภอสุขสำราญ

๕.๒) จังหวัดพังงา

จังหวัดพังงา มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๓๖๕,๙๔๑ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลน คงสภาพ จำนวน ๒๗๔,๔๐๑ ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่ ๗ อำเภอ ๒๖ ตำบล ได้แก่ อำเภอเกาะยาว อำเภอคุระบุรี อำเภอตะกั่วทุ่ง อำเภอตะกั่วป่า อำเภอทับปุด อำเภอท้ายเหมือง และอำเภอเมืองพังงา

๕.๓) จังหวัดภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ต มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๒๙,๓๑๐ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลน คงสภาพ จำนวน ๑๓,๔๔๖ ไร่ โดยอยู่ในท้องที่ ๒ อำเภอ ๑๑ ตำบล ได้แก่ อำเภอถลาง และอำเภอเมืองภูเก็ต

๕.๔) จังหวัดกระบี่

จังหวัดกระบี่ มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๓๒๒,๖๐๔ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพ ๒๑๓,๖๔๖ ไร่ โดยในพื้นที่ ๕ อำเภอ ๓๐ ตำบล ได้แก่ อำเภอเกาะลันตา อำเภอคลองท่อม อำเภอเมืองกระบี่ อำเภอเหนือคลอง และอำเภออ่าวลึก

๖) ทะเลอันดามันตอนล่าง

๖.๑) จังหวัดตรัง

จังหวัดตรัง มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๓๐๒,๖๓๕ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลน
คงสภาพ จำนวน ๒๑๑,๖๒๕ ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่ ๕ อำเภอ ๒๗ ตำบล ได้แก่ อำเภอกันตัง
อำเภอปะเหลียน อำเภอเมืองย่านตาขาว อำเภอสิเกา และอำเภอหาดสำราญ

๖.๒) จังหวัดสตูล

จังหวัดสตูล มีพื้นที่ป่าชายเลน จำนวน ๓๓๕,๐๔๑ ไร่ พื้นที่ป่าชายเลน
คงสภาพ จำนวน ๒๒๕,๘๘๙ ไร่ โดยอยู่ในพื้นที่ ๔ อำเภอ ๒๑ ตำบล ได้แก่ อำเภอท่าแพ
อำเภอทุ่งหว้า อำเภอเมืองสตูล และอำเภอละงู

การดำเนินการปรับปรุงหนี้ที่สถาบันการเงินฯ จำกัด

ลำดับที่	จังหวัด	การดำเนินการปรับปรุงหนี้ที่สถาบันการเงินฯ จำกัด พ.ศ. ๒๕๕๗										รวม		
		ปีแรก	ปีสอง	ปีสาม	ปีที่สี่	ปีที่ห้า	ปีที่หก	ปีที่เจ็ด	ปีที่แปด	ปีที่เก้า	ปีที่สิบ			
1	ตราด	59,727.02	6.28	4,124.19	127.97	20,707.59	-	12,809.31	1,642.70	470.36	-	2,374.25	102,014.26	
2	ฉะเชิงเทรา	82,594.79	-	980.65	90.74	81,715.95	664.19	32,086.69	4,833.97	-	1,954.42	4,626.61	205,130.01	
3	ชลบุรี	10,190.63	-	142.77	204.28	15,563.36	-	3,750.81	698.50	-	585.25	564.70	31,722.49	
4	ชลบุรี	4,551.71	-	-	-	2,113.69	5,675.93	2,326.92	12,226.86	-	240.91	212.45	27,368.47	
5	ฉะเชิงเทรา	7,585.35	-	-	-	2,860.00	8,078.40	3,231.16	6,178.49	419.49	493.30	-	1,356.91	
6	สมุทรปราการ	10,643.31	-	-	67.28	51,645.66	1,653.56	951.33	4,520.98	1.94	686.61	184.99	4,414.12	
7	กรุงเทพมหานคร	2,526.50	-	-	-	22,766.60	51.24	966.16	5,848.24	-	223.19	-	887.66	
8	สมุทรสาคร	20,365.69	-	-	-	50,671.52	53,113.96	7,811.84	32,792.51	-	1,012.40	-	2,595.31	
9	สมุทรสาคร	18,256.56	-	-	-	16,556.43	41,458.23	1,311.65	590.17	-	719.62	-	1,042.33	
10	ชลบุรี	14,839.53	412.51	-	-	5,703.79	45,077.43	14,565.80	4,124.62	-	420.70	-	1,275.59	
11	ประจวบคีรีขันธ์	1,506.89	18.28	-	47.16	4,017.79	-	5,189.19	290.58	-	62.44	-	183.25	
12	ชลบุรี	37,001.35	52.04	192.04	37.06	15,834.12	-	32,738.14	1,100.31	-	101.12	-	1,279.43	
13	สุราษฎร์ธานี	47,829.71	41.42	1,140.26	-	28,221.00	-	9,510.29	1,372.56	-	617.54	-	4,067.84	
14	สมุทรปราการ	60,922.46	846.12	-	141.56	52,926.05	-	10,086.79	1,033.26	-	132.31	513.86	5,142.40	
15	พัทลุง	445.72	-	7,364.20	-	1,629.42	-	6,986.06	-	-	-	-	282.32	
16	สมุทรสาคร	17,178.75	139.85	2,277.35	4.71	7,119.48	-	13,434.56	6,512.05	-	15.23	16.70	50,220.05	
17	สุพรรณบุรี	17,409.86	423.81	3,911.19	-	3,836.41	-	8,256.19	4,488.23	-	83.43	138.06	1,624.87	
18	สุโขทัย	225,669.65	13.97	-	4,626.28	15,752.74	-	46,444.68	3,560.99	-	214.86	13.68	38,520.98	
19	สุรินทร์	21,623.11	2,740.33	-	741.82	13,758.65	-	34,854.47	365.07	-	303.90	116.40	38,106.40	
20	กระบี่	213,696.09	4,176.70	-	3,904.87	12,780.64	-	41,417.32	1,904.13	-	151.92	4,595.53	40,024.12	
21	สุโขทัย	13,046.40	56.83	-	665.05	2,852.19	-	2,281.79	2,435.71	-	238.13	6,694.97	639.24	
22	พัทลุง	274,401.14	13,499.08	610.95	3,237.13	6,967.01	-	31,339.88	1,880.99	-	46.52	11,730.54	22,908.35	
23	ระนอง	161,919.41	1,058.56	176.41	2,702.46	4,112.10	-	16,136.23	4,264.26	-	610.57	20,515.73	8,726.49	
24	น่าน	74.91	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	74.91	
รวมทั้งหมด		1,534,584.74	23,687.78	20,922.99	16,600.39	439,234.38	155,772.96	340,525.22	102,485.01	446.03	9,386.56	44,520.68	181,322.61	2,869,489.15

หมายเหตุ : * สหกรณ์การเกษตรอ่าวคุ้งกระเบน จำกัด (มหาชน) (เนื่องจากไม่อยู่ในระบบข้อมูลตามแบบแสดงบัญชีเงินฝาก ณ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๗)
 ที่มา : สืบค้นและรวบรวมจากแบบบัญชีโครงการการเงินการปรับปรุงหนี้ที่สถาบันการเงินฯ พ.ศ. ๒๕๕๗ (กรมการธนาคารและธนาคาร)

๓.๓ สภาพปัญหาของทรัพยากรป่าชายเลน

พื้นที่ป่าชายเลนลดลงอย่างต่อเนื่องจากการที่มีข้อมูลในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ เกิดจากสาเหตุหลายประการร่วมกัน ที่สำคัญคือการขยายตัวของประชากร ทำให้มีการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น การประมง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยเฉพาะการทำนากุ้ง การทำเหมืองแร่ การเกษตรกรรม การขยายตัวของแหล่งชุมชน การสร้างท่าเทียบเรือ การสร้างถนนและสายส่งไฟฟ้า การอุตสาหกรรม โรงงานไฟฟ้า การขุดลอกร่องน้ำ การทำนาเกลือ การตัดไม้เกินกำลัง การผลิตของป่า และกิจกรรมอื่นหลายกิจกรรมเกิดขึ้นในพื้นที่ป่าชายเลนเป็นเพราะเห็นว่าการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลน ทำให้ช่วยลดต้นทุนในการประกอบการ เพราะป่าชายเลนเป็นพื้นที่ป่าสงวนมีกฎหมายและระเบียบข้อบังคับไม่รัดกุม ทำให้มีผู้บุกรุกจำนวนมาก และการจับกุมทำได้ไม่ทั่วถึง สิ่งที่เกิดขึ้นนี้สืบเนื่องมาจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลนยังไม่เพียงพอ ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของป่าชายเลน ส่งผลให้การใช้ประโยชน์ป่าชายเลนเป็นไปอย่างไม่เหมาะสม การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลนดังกล่าวทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลนหลายประการ เช่น อุณหภูมิน้ำสูงขึ้น ปริมาณธาตุอาหารลดลง ความเค็มเพิ่มขึ้น น้ำขุ่นข้น มีปริมาณสารพิษในน้ำ เกิดการพังทลายของดิน มีการเปลี่ยนแปลงชนิด ปริมาณ และลักษณะโครงสร้างของพืช และสัตว์น้ำที่สำคัญ คือ มีผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศในป่าชายเลนและระบบนิเวศอื่นในบริเวณชายฝั่งและใกล้เคียงป่าชายเลน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อไปถึงเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติโดยรวม

การลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนเกิดจากการนำพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเกษตร การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ที่อยู่อาศัย ท่าเรือ และอุตสาหกรรม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีชุมชนชายฝั่งที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนหรือติดกับป่าชายเลนประมาณ ๑,๐๐๐ หมู่บ้าน ยังมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยป่าชายเลนตามวิถีชีวิตและภูมิปัญญาที่มีอยู่ ทั้งด้านการทำประมงชายฝั่ง และการใช้ไม้เพื่อใช้สอยในครัวเรือน จากข้อมูลการจำแนกการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลน สามารถวิเคราะห์ปัญหาการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ได้ ดังนี้

๑) พื้นที่ป่าชายเลนที่ยังคงมีความสมบูรณ์อยู่ และมีบางส่วนที่ชุมชนเข้าไปอยู่อาศัยและใช้ประโยชน์ต่าง ๆ พบมากในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนชายฝั่งทะเลอันดามัน ในจังหวัดระนอง จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดสตูล และจังหวัดภูเก็ต ปัจจุบันป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ของไทยจึงเหลืออยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะได้รับความคุ้มครองเนื่องจากอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ อาทิ อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา

๒) พื้นที่ป่าชายเลนที่มีราษฎรเข้าบุกรุกครอบครองและเข้าใช้ประโยชน์เพื่อการเลี้ยงกุ้ง พบมากในพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณภาคตะวันออกในจังหวัดระยอง และจังหวัดจันทบุรี บริเวณภาคใต้ ฝั่งอ่าวไทย ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช

๓) พื้นที่ป่าชายเลนที่ออกเอกสารสิทธิครอบครองตามกฎหมายและมีอาชีพการปลูก ป่าชายเลน แต่ประสบปัญหาไม่คุ้มทุน จึงเปลี่ยนแปลงไปทำเป็นพื้นที่นาุ้ง และขายที่ดินให้กับ เอกชน ปัจจุบันมีปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งในสวนบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณอ่าวไทย ตอนบนในจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดเพชรบุรี

๓.๔ โครงการต้นแบบในการพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลน

จากกระแสการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการตื่นตัวในการ ช่วยกันฟื้นฟูดูแลรักษาป่าชายเลน เพื่อทวีความอุดมสมบูรณ์แก่ระบบนิเวศชายฝั่ง โครงการ อนุรักษ์ป่าชายเลนในรูปแบบต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งนำมาเพื่อต้นแบบในการอนุรักษ์ พื้นที่ป่าชายเลนให้เกิดการยั่งยืน และใช้เป็นต้นแบบในการขยายผลไปในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ตัวอย่างเช่น

๓.๔.๑ ศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนสิรินาถราชินี ตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้ด้านการฟื้นฟูป่าชายเลน จากนาุ้งร้างแห่งแรกของประเทศไทย ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าคลองเก่า – คลองคอย เดิมเป็นพื้นที่สัมปทานนาุ้งในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๔ – ๒๕๓๙ ป่าผืนนี้ฟื้นคืนชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้พัฒนาเป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลน โดยมีความ มุ่งหวังให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนได้อย่างยั่งยืน และเป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้ ระบบนิเวศป่าชายเลนระดับประเทศและภูมิภาค

๓.๔.๒ อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร ค่ายพระรามหก อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบุรี ได้รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณให้อยู่ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๔๕ เดิมเป็นพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรม ปัจจุบันสภาพป่าชายเลนในเขตพื้นที่อุทยานสิ่งแวดล้อม นานาชาติสิรินธร มีความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศมากขึ้น ประกอบไปด้วยพันธุ์ไม้ป่าชายเลน หลากหลายชนิด ได้แก่ โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ ตะบูน ตะบัน ตาตุ่มทะเล โพทะเล จิกทะเล ปรงทะเล และขลุ้ เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ต่าง ๆ โดยเฉพาะนกนานาชนิด ทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ กลายเป็นห้องเรียนธรรมชาติสำหรับ

ศึกษาระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชายเลนได้อีกแห่งหนึ่ง และช่วยปลุกจิตสำนึก ให้ตระหนักถึงคุณประโยชน์อันมหาศาลของป่าชายเลน ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

๓.๔.๓ โครงการป่าในเมืองจังหวัดระนอง พื้นที่ป่าชายเลนบริเวณด้านทิศเหนือของถนนท่าเมือง และคลองด่าน จดถนนสายระนอง – ปากน้ำ อยู่ในท้องที่บ้านท่าด่าน ตำบลเขานิเวศน์ ในพื้นที่บ้านนางหงส์ หมู่ที่ ๕ ตำบลปากน้ำ และท้องที่หมู่ที่ ๒ ตำบลบางนอน อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าคลองหัวเขียวและป่าคลองเกาะสุ่ย ในอดีตเคยมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ ๔,๒๐๐ ไร่ ถูกเปลี่ยนสภาพไปจำนวนมาก เกิดเป็นพื้นที่เมืองรุกป่า และมีแนวโน้มจะถูกบุกรุกจนหมดไปได้หากไม่มีมาตรการยับยั้งและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ในปัจจุบันถึงแม้ว่าพื้นที่ป่าชายเลนกลางเมืองระนองจะมีมาตรการและกลไกป้องกันการบุกรุกอยู่แล้ว แต่ความเสี่ยงจากการบุกรุกทำลายยังไม่หมดไป เพื่อลดความเสี่ยงจากการถูกบุกรุกในอนาคต จึงจำเป็นต้องสร้างเครื่องมือหรือกลไกเพื่อปกป้องคุ้มครองพื้นที่ป่าชายเลนกลางเมืองขึ้นมา ซึ่งจะต้องสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของปัญหา และความเป็นป่าที่อยู่ในเมือง สิ่งสำคัญเครื่องมือดังกล่าวจะต้องสามารถประสานประโยชน์ให้เกิดการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนกลางเมืองระนอง จากประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และจากทุกภาคส่วนได้ สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๑๐ (เมืองระนอง) และชุมชนในพื้นที่ได้ร่วมกันจัดทำโครงการศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนกลางเมืองระนองขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือการจัดการและประสานประโยชน์ให้เกิดการมีส่วนร่วมปกป้องคุ้มครองและอนุรักษ์ป่าชายเลนกลางเมืองระนองให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป

๓.๕ โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙

๓.๕.๑ ความเป็นมา

คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้จัดทำโครงการพลิกฟื้นคืนป่าชายเลนสู่ธรรมชาติ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมฉลองวชิราภิเษก ครบ ๗๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙ และเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๙ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ในท้องที่ตำบลบางชัน อำเภอخلุง จังหวัดจันทบุรี เนื้อที่ ๗๐๗ ไร่ และสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปเป็นประธานเปิดโครงการฯ ในวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ณ บ้านเสม็ดงาม หมู่ที่ ๑๐ ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองจันทบุรี เป็นการเริ่มต้นโครงการฯ โดยประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ จากโครงการดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการฟื้นฟูป่าชายเลนที่เคยถูกบุกรุกครอบครอง ให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มแหล่งอาศัย แหล่งวางไข่ และแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำในป่าชายเลน อันเป็นแหล่งอาหารและแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญให้แก่ชุมชนชายฝั่งอีกด้วย

เพื่อความยั่งยืน ความสำเร็จของโครงการ ที่ได้ดำเนินการมาแล้วดังกล่าว จะนำไปสู่การสานต่อเจตนารมณ์ของโครงการพลิกฟื้นคืนป่าชายเลนสู่ธรรมชาติ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมฉลองราชสมบัติครบ ๗๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙ และเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๙ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งมีภารกิจเกี่ยวกับการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู บริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งรวมทั้งป่าชายเลน ร่วมกับคณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ จึงจัดทำโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ พื้นที่ป่าชายเลนบริเวณจังหวัดจันทบุรี เนื้อที่ประมาณ ๕๐๐ ไร่ เพื่อรวบรวมพรรณไม้ป่าชายเลนจากทั่วโลก ให้เป็นศูนย์รวบรวมความหลากหลายพรรณไม้ป่าชายเลนและเป็นแหล่งเรียนรู้และการศึกษาวิจัยให้แก่หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา บุคคลที่สนใจทั้งในและต่างประเทศ

๓.๕.๒ วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และนับเป็นสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนแห่งแรกของโลก
- ๒) เพื่อเป็นแหล่งรวบรวม จัดแสดงพรรณไม้ป่าชายเลนจากพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของโลกและเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต
- ๓) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งศึกษาวิจัย สร้างองค์ความรู้ในทางพฤกษศาสตร์ ทั้งในและต่างประเทศ

๔) เพื่อเป็นสถาบันแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการด้านพฤกษศาสตร์ และการใช้ประโยชน์จากพรรณไม้ป่าชายเลนที่เหมาะสมและเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs)

๕) เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจทางธรรมชาติของประชาชน

๖) เพื่อเป็นแหล่งสร้างงานของนักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ และร่วมทำงานกับสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

๗) เพื่อเป็นศูนย์เครือข่ายในการอนุรักษ์พรรณพืชป่าชายเลนร่วมกับสมาคมป่าชายเลนนานาชาติซึ่งมีสมาชิกอยู่ ๙๓ ประเทศที่มีป่าชายเลนทั่วโลก

๓.๕.๓ เป้าหมาย

สวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนแห่งแรกที่รวบรวมพรรณไม้ป่าชายเลนจากทั่วโลก เป็นแหล่งวิจัยเรียนรู้ร่วมกันของฝ่ายวิชาการและผู้สนใจทั้งในและต่างประเทศเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งสร้างงานของนักวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

๓.๕.๔ พื้นที่ดำเนินการ

ในพื้นที่บ้านเสม็ดงาม หมู่ที่ ๑๐ ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี เนื้อที่ประมาณ ๕๑๘ ไร่ และอาจขยายถึงท้องที่บ้านอิเทพ หมู่ ๓ ตำบลบางชัน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี อีกด้วย

ภาพที่ ๕ ที่ตั้งโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙
 ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

๓.๕.๕ วิธีการดำเนินงาน

ระยะที่ ๑ เตรียมความพร้อม และดำเนินงาน ประกอบด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการกำกับโครงการฯ คณะทำงานวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก และสำรวจออกแบบผังบริเวณและสิ่งก่อสร้างประกอบแผนการดำเนินงานในปีงบประมาณ ๒๕๖๑

ระยะที่ ๒ งานปรับปรุงภูมิทัศน์ และก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ ๕๑๘ ไร่ ประกอบด้วย เส้นทางศึกษาธรรมชาติภายในสวนพฤกษศาสตร์ งานก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑน์ แสดงนิทรรศการ ห้องสมุดและหอพรรณไม้ งานก่อสร้างลานจอดรถ และร้านค้าชุมชน งานก่อสร้างอาคารสำนักงานห้องปฏิบัติการและห้องวิจัย และงานปรับปรุงพื้นที่และระบบน้ำภายในสวนพฤกษศาสตร์ โดยแบ่งเป็น ๙ เขตภูมิศาสตร์อาคารบ้านพักนักวิจัย งานก่อสร้างเรือนเพาะชำกล้าไม้ งานก่อสร้างอาคารเรือนกล้วยไม้และพืชอิงอาศัยในป่าชายเลน ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมและงานจัดซื้อติดตั้งครุภัณฑ์แผนการดำเนินงาน ในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๖๖

๓.๕.๖ กิจกรรมสำคัญที่ผ่านมา

๑) วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๑ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ร่วมกับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และจังหวัดจันทบุรี จัดกิจกรรม “ปั่นปลูกป่า” สู่สวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ ระยะทาง ๑๒ กิโลเมตร โดยมีพลเอก โปฏก บุนนาค สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เป็นประธาน และนายพงษ์พัฒน์ วงศ์ตระกูล รองผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี กล่าวรายงานถึงวัตถุประสงค์ ในการนี้ นายจตุพร บุรุษพัฒน์ อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พร้อมด้วยคณะผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตลอดจนคณะกรรมการโครงการพลิกฟื้นคืนป่าชายเลนสู่ธรรมชาติฯ รวมถึงเทศบาลเมืองจันทบุรี หัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ และประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวนกว่า ๑,๐๐๐ คน ณ ศูนย์การเรียนรู้คลองภักดีรำไพ ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

ภาพที่ ๖ กิจกรรม “ปั่นปลูกป่า” วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๑ ณ จังหวัดจันทบุรี
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ภาพที่ ๗ กิจกรรม “ปิ่นปลูกป่า” วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๑ ณ จังหวัดจันทบุรี
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

๒) วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานวางศิลาฤกษ์ “สวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙” จัดโดย กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ร่วมกับสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และจังหวัดจันทบุรี ซึ่งได้รับเกียรติจาก ศาสตราจารย์พิเศษ พรเพชร วิชิตชลชัย ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ กราบบังคมทูลรายงาน และพลเอก สุรศักดิ์ กาญจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทูลเกล้าฯ ถวายหนังสือป่าชายเลน โดยมีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ นายวิจารณ์ สิมาฉายา ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมด้วยนายจตุพร บุรุษพัฒน์ อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง นายวิฑูรซ์ ศรีนาม ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี ตลอดจนคณะผู้บริหารจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมถึงคณะกรรมการดำเนินการจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์ฯ คณะทูตานุทูต หัวหน้าส่วนราชการ องค์กรเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม ทหาร ตำรวจ และประชาชนในพื้นที่ ร่วมเฝ้ารับเสด็จ ณ บ้านเสม็ดงาม ตำบลหนองบัว อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

ในโอกาสนี้ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิมแผ่นศิลาฤกษ์ ทรงวางพลอย ๙ สี และทรงโปรยดอกไม้ จากนั้น ทรงปลูกต้นไม้ จำนวน ๓ ต้น ได้แก่ ต้นรังกะแท้ ต้นหงอนไก่ทะเล และต้นใบพาย พร้อมกันนี้ทรงเสด็จไปปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ และทอดพระเนตรนิทรรศการเกี่ยวกับสวนพฤกษศาสตร์ ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ ภายหลังจากพิธีวางศิลาฤกษ์แล้วเสร็จ ผู้ที่เข้าเฝ้ารับเสด็จได้ร่วมกัน ปลูกพันธุ์ไม้ป่าชายเลน ณ บริเวณแปลงที่จัดเตรียมไว้ สำหรับการก่อสร้างสวนพฤกษศาสตร์ ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ แห่งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสนองพระราชปณิธานและเทิดพระเกียรติ พระบรมชนกาทิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระองค์ท่านทรงมีความห่วงใยต่อผืนป่าชายเลนและพันธุ์สัตว์น้ำในประเทศไทย และจะเป็นสวนพฤกษศาสตร์ นานาชาติแห่งแรกของโลกที่รวบรวมและจัดแสดงพันธุ์ไม้ป่าชายเลนจากพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ทั่วประเทศเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษา วิจัยทางพฤกษศาสตร์ที่สำคัญและเกิดประโยชน์ต่อประเทศเป็นอย่างมาก

ภาพที่ ๘ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์ ในพื้นที่โครงการสวนพฤกษศาสตร์
ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ภาพที่ ๙ การปลูกป่าชายเลน ในพื้นที่โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙
เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๑
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

โครงการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และนับเป็นสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนแห่งแรกของโลกเพื่อเป็นแหล่งรวบรวม จัดแสดงพรรณไม้ป่าชายเลนจากพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของโลกและเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งศึกษาวิจัย สร้างองค์ความรู้ในทางพฤกษศาสตร์ทั้งในและต่างประเทศ เป็นสถาบันแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการด้านพฤกษศาสตร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจทางธรรมชาติของประชาชน และเป็นศูนย์เครือข่ายในการอนุรักษ์พันธุ์พืชป่าชายเลนร่วมกับสมาคมป่าชายเลนนานาชาติซึ่งมีสมาชิกอยู่ ๙๓ ประเทศที่มีป่าชายเลนทั่วโลก งบประมาณดำเนินการรวม ๗๓๕,๕๓๙,๖๙๙ บาท

ภาพที่ ๑๐ ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ภาพที่ ๑๑ ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ภาพที่ ๑๒ ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ภาพที่ ๑๓ ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ภาพที่ ๑๔ ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ภาพที่ ๑๕ ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

GLASSHOUSE

ภาพที่ ๑๖ ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

PIER

ภาพที่ ๑๗ ภาพจำลองโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙
ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

๓.๕.๗ การเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะอนุกรรมการ

วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓ คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ พิจารณาศึกษาเกี่ยวกับด้านทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่ง ได้เดินทางไปศึกษาดูงาน เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ณ โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลน นานาชาติ ร.๙ ในวันนี้ คณะเดินทางได้ร่วมกันปลูกต้นเทียนทะเลในพื้นที่ดำเนินโครงการ

ภาพที่ ๑๘ การเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะอนุกรรมการ
ณ โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ ในวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓

ภาพที่ ๑๙ คณะอนุกรรมการร่วมกันปลูkdต้นเทียนทะเล
ณ โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ ในวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓

ภาพที่ ๒๐ ความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙

ภาพที่ ๒๑ ความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙

ภาพที่ ๒๒ ความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙

ภาพที่ ๒๓ ความคืบหน้าการก่อสร้างโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙

ภาพที่ ๒๔ การเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะอนุกรรมการ
แผนโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ ในวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๓

หน้าว่าง

บทที่ ๔

แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนอย่างยั่งยืน

ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลนกระจายอยู่ใน ๒๔ จังหวัด จากข้อมูลของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รายงานพื้นที่ป่าชายเลนในปี ๒๕๖๑ พบว่าทั้งประเทศมีพื้นที่ป่าชายเลนรวมทั้งสิ้นประมาณ ๑,๕๓๘,๔๘๓ ไร่ โดยกระจายอยู่ในภาคตะวันออก ๑๕๗,๑๓๕ ไร่ ภาคกลาง ๖๘,๔๕๕ ไร่ ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ๒๐๐,๔๓๑ ไร่ และภาคใต้ฝั่งอันดามัน ๑,๑๑๒,๔๕๘ ไร่

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการทำลายป่าชายเลนหลายประการ ได้แก่ การเพิ่มของประชากรทำให้เกิดการขยายตัวของการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ที่ดินในป่าชายเลนส่วนใหญ่ของประเทศมีสถานะเป็นป่าสงวนแห่งชาติ การขอใช้ประโยชน์ชั่วคราวกระทำได้โดยเสียค่าธรรมเนียมราคาต่ำ จึงมีผู้นิยมใช้พื้นที่ป่าชายเลนเป็นสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำริมทะเล ในขณะที่รัฐยังไม่มีกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนที่ชัดเจน กลุ่มบุคคลระดับต่าง ๆ ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชายเลน จึงเกิดการบุกรุกทำลายป่าชายเลนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ นาเกลือ เหมืองแร่ ท่าเรือ สร้างถนน เขตอุตสาหกรรม และที่อยู่อาศัย อาจกล่าวได้ว่าปัญหาพื้นที่ป่าชายเลนเกิดจากการกระทำของมนุษย์ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาจึงต้องเริ่มจากการบริหารจัดการให้มีความสมดุลในระบบนิเวศ ซึ่งในบทนี้จะได้นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนสู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ โดยนำแนวทางความสำเร็จจากโครงการต่าง ๆ มาเป็นต้นแบบการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนอย่างยั่งยืน

๔.๑ ยุทธศาสตร์ชาติและประเด็นปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรป่าชายเลน (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐)

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) วิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ด้านการสร้างการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- การรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ

๔.๑.๑ ประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม :

ทรัพยากรป่าชายเลน

แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดเป้าหมายให้มีพื้นที่ป่าไม้ในประเทศทั้งป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจไม่น้อยกว่าร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่

ประเทศ โดยจำแนกป่าอนุรักษ์ ร้อยละ ๒๕ และป่าเศรษฐกิจร้อยละ ๑๕ ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องเพิ่มพื้นที่ป่าไม้อีกไม่น้อยกว่า ๒๗.๒๔ ล้านไร่ และดำเนินการดังต่อไปนี้

- ๑) พัฒนากฎหมายเพื่อหยุดยั้งการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ การจัดระเบียบและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเกี่ยวกับการครอบครองหรือประโยชน์ที่ดินป่าไม้
- ๒) หยุดยั้งและป้องกันการทำลายป่าไม้เชิงพื้นที่ ๒๔ จังหวัดชายฝั่งทะเล
- ๓) เพิ่มและพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ตามเป้าหมาย จำนวน ๑๕๓,๔๐๐ ไร่
- ๔) ผลักดันพื้นที่ป่าไม้ให้เป็นมรดกโลก (ป่าชายเลนระนองสู่มรดกโลก)
- ๕) จัดระเบียบและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเกี่ยวกับการครอบครองหรือใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ (คทช. ๑๒,๐๐๐ ไร่ รถไฟขบวนที่ ๕ จำนวน ๘๔๙,๗๗๒.๖๐ ไร่)
- ๖) พัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ (เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทะเล (อสทล.) ๒๔ จังหวัด)
- ๗) สนับสนุนและพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูปประเทศ

๔.๑.๒ การดำเนินการที่ผ่านมาในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้ดำเนินการปลูกป่าชายเลน ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๖๒ โดยปลูกพื้นฟูป่าชายเลนแล้ว จำนวน ๑๓๖,๑๑๗ ไร่ แบ่งเป็นปลูกป่าตามแผนงบประมาณที่ได้รับ จำนวน ๙๗,๑๑๘ ไร่ และปลูกร่วมกับภาคส่วนอื่น (Corporate Social Responsibility : CSR) จำนวน ๓๘,๙๙๙ ไร่

ตารางที่ ๓ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (พ.ศ. ๒๕๔๖ – ๒๕๖๒)

กิจกรรม	ปี ๔๖-๕๐ (ไร่)	ปี ๕๑-๕๕ (ไร่)	ปี ๕๖-๖๐ (ไร่)	ปี ๒๕๖๑ (ไร่)	ปี ๒๕๖๒ (ไร่)	รวม (ไร่)
๑. ปลูกป่าตาม แผนงบประมาณ	๕๙,๒๒๐	๑๘,๗๗๓	๘,๖๕๑	๔,๐๐๖	๖,๔๖๘	๙๗,๑๑๘
๒. ปลูกร่วมกับ ภาคส่วนอื่น (CSR)	๗,๔๓๔	๑๔,๖๘๕	๑๕,๑๑๕	๑,๕๘๐	๑๘๕	๓๘,๙๙๙
รวม	๖๖,๖๕๔	๓๓,๔๕๘	๒๓,๗๖๖	๕,๕๘๖	๖,๖๕๓	๑๓๖,๑๑๗

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

๔.๑.๓ แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทรัพยากรป่าชายเลน) สู่เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนประเทศไทย ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “บริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนตามหลักการอนุรักษ์ เพื่อให้สาธารณชนได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่น ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

๔.๑.๓.๑ แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนอย่างยั่งยืน

การจัดการป่าชายเลนให้ยั่งยืนและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ จำเป็นต้องนำต้นแบบการจัดการพื้นที่ป่าชายเลนที่ประสบผลสำเร็จมาถอดบทเรียน ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ ๓ ตัวอย่างโครงการสำคัญที่นำมาเป็นต้นแบบคือ โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ ลักษณะโครงการดังกล่าวสามารถสรุปเป็นแนวทางให้เกิดการบริหารจัดการป่าชายเลนอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับที่ศาสตราจารย์ ดร.สนธิ อักษรแก้ว ได้เสนอแนวนโยบายต่อรัฐ มีรายละเอียดดังนี้

๑) การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลนจะต้องยึดพื้นฐานให้ได้ประโยชน์สูงสุดและตลอดไป (Sustainable yields) และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และความเหมาะสมของพื้นที่ โดยมีมาตรการรัดกุมและเพียงพอ

๒) การเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อกิจการอื่น ๆ จะพิจารณาเฉพาะกิจกรรมที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรป่าชายเลนน้อยที่สุดเป็นอันดับแรก

๓) การใช้พื้นที่ป่าชายเลนควรเน้นการใช้ประโยชน์แบบผสมผสานมากกว่าที่จะใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใดแต่เพียงอย่างเดียว

๔) การฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนที่ผ่านการใช้ประโยชน์ไปแล้วให้กลับคืนสู่สภาพป่าชายเลนที่สมบูรณ์เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

๕) การปลูกป่าชายเลนขึ้นใหม่ในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เช่น พื้นที่หาดเลนงอกใหม่ให้มากขึ้น

๖) การวิจัยและการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการใช้พื้นที่ป่าชายเลนอย่างมีประสิทธิภาพ

๗) จัดทำข้อมูลสารสนเทศของป่าชายเลนให้สมบูรณ์

๔.๑.๓.๒ แผนการดำเนินการของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในการเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

- ๑) ปลูกป่าชายเลนในพื้นที่ยึดคืน และพื้นที่เสื่อมโทรม ๑๐๐,๐๐๐ ไร่
- ๒) การฟื้นฟูหาดเลนโดยวิธีเลียนแบบธรรมชาติ ๔๐,๐๐๐ ไร่
- ๓) ส่งเสริมการปลูกป่าชายเลนในพื้นที่เอกสารสิทธิ ๕,๐๐๐ ไร่
- ๔) ปลูกป่าชายเลนในพื้นที่กันคืนหลักเกณฑ์ มาตรการในการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชายเลน ๒๑๐,๐๐๐ ไร่
- ๕) ร่วมกับชุมชนปลูกป่าชายเลนเพื่อการจัดการและใช้ประโยชน์ร่วมกัน ๕,๐๐๐ ไร่

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างยั่งยืน

ศาสตราจารย์ ดร.สนิท อักษรแก้ว ผู้นำการพลิกฟื้นคืนชีวิตให้ผืนป่าชายเลนไทย ประธานสมาคมป่าชายเลนนานาชาติ (ISME) ได้ให้แนวทางเกี่ยวกับการจัดการป่าชายเลนให้เกิดความยั่งยืนดังนี้

ป่าชายเลน...เป็นสังคมพืชและองค์ประกอบสำคัญบริเวณชายฝั่งทะเลในเขตร้อน เป็นชุมชนทรัพยากรที่มีคุณค่าเป็นอาณาจักรของสรรพสิ่งที่มีชีวิตที่สมบูรณ์รวมทั้งพืชและสัตว์ ทั้งที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและชนิดหายากนานาชนิด เป็นระบบนิเวศที่มีลักษณะพิเศษ และเปราะบาง ใช้อำนวยประโยชน์นานัปการเสมือนเป็น “อุ้งข้าวอุ้งน้ำ” เพื่อการดำรงชีวิตและเศรษฐกิจ รวมทั้งป้องกันภัยพิบัติธรรมชาติชายฝั่งของประชาชนของชาติมาอย่างยาวนาน แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ป่าชายเลนยังคงถูกบุกรุกทำลายทั้งเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือกลุ่มบุคคลมาอย่างต่อเนื่อง ถึงเวลาแล้วที่ทุกคน ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมใจร่วมมือกันอย่างจริงจังในการช่วยกันรักษาดูแล ด้วยการฟื้นฟู คุ้มครองป้องกันป่าชายเลน และใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานความรู้ ระบบนิเวศและยึดหลักธรรมาภิบาล หากไม่เริ่มทำกันในวันนี้ เราคงจะไม่เหลือป่าชายเลน ซึ่งเป็นทรัพยากรชายฝั่งที่มีคุณค่ายิ่งไว้สำหรับลูกหลานของเราในวันข้างหน้าอย่างแน่นอน

ป่าชายเลนในประเทศไทยจากปี พ.ศ. ๒๕๐๔ พื้นที่ป่าชายเลนของประเทศเคยมี ๒.๓ ล้านไร่ (เป็นข้อมูลที่ให้สัมภาษณ์) และถูกทำลายลดลงตลอดมาเป็นลำดับ กล่าวคือ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ คงเหลือ ๑.๙๕๔ ล้านไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ คงเหลือ ๑.๒๒๗ ล้านไร่ พ.ศ. ๒๕๓๔ คงเหลือ ๑.๐๘๖ ล้านไร่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ คงเหลือ ๑.๐๔ ล้านไร่ (เป็นปีที่พื้นที่ป่าชายเลนเหลือน้อยที่สุด) รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่ป่าชายเลน เนื่องจากจำนวนป่าชายเลนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง จึงได้เริ่มจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า และประกอบกับมีนโยบายที่ชัดเจนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน (มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๓) จึงทำให้พื้นที่ป่าชายเลนค่อยเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ มีพื้นที่ ๑.๕๗ ล้านไร่ ในปีพ.ศ. ๒๕๕๗ มีพื้นที่ ๑.๕๓ ล้านไร่ และในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ มีพื้นที่ ๑.๕๘ ล้านไร่ อย่างไรก็ตาม ยังคงพบว่าพื้นที่ป่าชายเลนส่วนใหญ่จะถูกบุกรุกเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่นา กุ้ง นาเกลือ เหมือนแร่ แหล่งชุมชน ท่าเรือ สถานที่ราชการ เป็นต้น และจากการสำรวจครั้งสุดท้ายพบว่า ป่าชายเลนด้านฝั่งทะเลอันดามันถูกบุกรุกทำลายค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย

ผลกระทบโดยตรงที่เกิดขึ้นต่อป่าชายเลนนี้ จำแนกได้เป็น ๓ ประการ ดังนี้

ประการแรก เป็นผลกระทบทางด้านกายภาพ และเคมีภาพ ได้แก่ อุณหภูมิ น้ำ ปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำ ปริมาณธาตุอาหาร ความเค็ม สภาพทางอุทกวิทยา (การขึ้นลงของน้ำทะเลและปริมาณน้ำจืด) การตกตะกอน และน้ำขุ่นข้น ปริมาณสารพิษในน้ำ และการพังทลายของดิน เป็นต้น

ประการที่สอง ผลกระทบทางด้านชีววิทยา เช่น การเปลี่ยนแปลงชนิด ปริมาณ และลักษณะโครงสร้างของพืชและสัตว์น้ำ

ประการที่สาม เป็นผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศ (Ecological balance) เช่น การสืบพันธุ์ การเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงทำลายที่อยู่ (habitat) การเปลี่ยนแปลงห่วงโซ่อาหาร (food chain) ที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศป่าชายเลนเอง และระบบนิเวศประเภทอื่น ๆ ในบริเวณชายฝั่งและใกล้เคียงป่าเลน

๕.๑ สรุปสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรป่าชายเลน

๑) การบุกรุกทำลายป่าชายเลน เพื่อหาผลผลิตจากป่า และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวสามารถฟื้นฟูกลับมาเป็นป่าชายเลนได้

๒) การเสื่อมโทรมของป่าชายเลนจากมลพิษและของเสีย เนื่องจากป่าชายเลนเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างพื้นที่บกกับทะเล การเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้เกิดมลพิษและของเสียตามมา

๓) การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลนแบบถาวร คือมีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม เมือง ท่าเรือ พื้นที่ดังกล่าวไม่สามารถฟื้นฟูกลับมาเป็นป่าชายเลนได้

๕.๒ แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนให้ยั่งยืน

๑) ให้ความสำคัญการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการอย่างจริงจังตรงไปตรงมาในเรื่องการบุกรุกทำลายป่า และการใช้ประโยชน์ไม่ตรงกับที่ขออนุญาต

๒) ข้อมูลแผนที่ต้องชัดเจนและถูกต้อง ทุกฝ่ายยอมรับ ซึ่งดำเนินการในโครงการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตรฐาน ๑ : ๔,๐๐๐ (One Map)

๓) มีการบูรณาการอย่างจริงจังของหน่วยงานรัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อการอนุรักษ์ป่าชายเลนให้ปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ให้ความสำคัญกับการคิดวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐกิจในทุกด้าน ทั้งนี้ ประชาชนต้องอยู่ได้ สอดคล้องกับนโยบาย “รัฐได้ป่าประชาชนมีรายได้” เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาในด้านเศรษฐกิจ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชายฝั่งไปพร้อม ๆ กัน

๔) ขยายผล และต่อยอดโครงการสำคัญ ๆ ที่ประสบผลสำเร็จในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน เช่น โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙

๕) ควรประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทุกชนิด ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าชายเลนและระบบนิเวศป่าชายเลนโดยเฉพาะเยาวชน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๑) เพื่อให้การบริหารจัดการป่าชายเลนตามเป็นไปตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ จึงเห็นควรผลักดันโครงการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการมาตราส่วน ๑ : ๔,๐๐๐ (One Map) มาบังคับใช้อย่างสมบูรณ์

๒) เร่งกำหนดเขตป่าชายเลนอนุรักษ์ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๑๘ ให้แล้วเสร็จ โดยจัดสรรงบประมาณและอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอ

๓) ห้ามกิจกรรมใด ๆ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพป่าชายเลนในพื้นที่เปราะบาง เช่น พื้นที่ชายทะเล ที่มีปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งรุนแรง และเขตชายคลอง โดยระยะทางที่จะกำหนดขึ้นอยู่กับข้อมูลทางวิชาการ

๔) ในพื้นที่ป่าชายเลนที่เอกชนมีสิทธิครอบครองตามกฎหมายและมีอาชีพการปลูกป่าชายเลน ซึ่งพบมากที่จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรสงคราม รัฐควรมีนโยบายและสร้างแรงจูงใจให้เจ้าของที่ดินยังคงรักษาสภาพทรัพยากรป่าชายเลนไว้

๕) การฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกบุกรุกทำลาย เพื่อให้เกิดความยั่งยืนโดยหลังจากกระบวนการทางกฎหมายสิ้นสุดแล้ว ควรจัดทำโครงการสำคัญ ๆ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ลักษณะคล้ายกับโครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙

๖) พื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกทำลายและกลายเป็นเมือง ไม่สามารถฟื้นฟูกลับมาได้ ก็ให้ดำเนินการตามกฎหมายที่มีอยู่อย่างเคร่งครัด และใช้หลักเกณฑ์ มาตรการ ในการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชายเลน ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๑

๗) ภาครัฐควรถูกกำหนดนโยบายเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนมากยิ่งขึ้น

หน้าว่าง

บรรณานุกรม

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. โครงการสวนพฤกษศาสตร์ป่าชายเลนนานาชาติ ร.๙ International Mangrove Botanical Garden Rama IX รายงานความก้าวหน้า เดือนตุลาคม ๒๕๖๒
- ความสำคัญของพื้นที่. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง Department of Marine and Coastal Resources, Thailand. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๓. จาก <https://www.dmcr.go.th/miniprojects/70/22771>
- ป่าชายเลน. ระบบฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓, จาก https://km.dmcr.go.th/th/c_11/d_19089
- ป่าชายเลน. ระบบฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓, จาก https://km.dmcr.go.th/th/c_11/d_690
- พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช พ.ศ. ๒๔๘๔
- พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕
- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒
- พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒
- ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ และคนอื่นๆ. (๒๕๖๑). ศาสตราจารย์ ดร.สนิท อักษรแก้ว ผู้นำการพลิกฟื้นคืนชีวิตให้ผืนป่าชายเลนไทย: โครงการวิจัยย่อย ชุดโครงการวิจัยหกสิบปีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: ศาสตร์แห่งแผ่นดิน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- มติ ครม. ป่าชายเลน. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง Department of Marine and Coastal Resources, Thailand. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓. จาก <https://www.dmcr.go.th/circularAll/7/76>
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

วันชัย ศารทูลหัตต์ และคนอื่นๆ. ๒๕๕๙. เงาไม้ป่าชายเลน THE SHADOW OF MANGROVE.

เพชรบุรี : มูลนิธิอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร

ศูนย์สิรินธรฯ. สืบค้นเมื่อ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๓. จาก <http://csrcom.com/project/view/79>

สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล และป่าชายเลน. ๒๕๕๘. คัมภีร์ทรัพยากรทางทะเล

และชายฝั่งของไทย(๒๕๕๘). กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. กระทรวง

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร

สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน. ๒๕๕๘. โครงการการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าชายเลน

พ.ศ. ๒๕๕๗. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ก

ฝ่ายเลขานุการประจำคณะกรรมการ

๑. นางสาวสิริภัทร พิมพ์แก้ว	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน
๒. นายการุณย์ พิมพ์สังกุล	นิติกรชำนาญการ
๓. นางสาวติชัมพร ฝาชัยภูมิ	วิทยาการชำนาญการ
๔. นางสาวพิจิภา เศรษฐบุรี	วิทยาการชำนาญการ
๕. นางสาววริยา โควสุรัตน์	นิติกรปฏิบัติการ
๖. นางสาวภาภระนา แก้วทรายขาว	นิติกรปฏิบัติการ
๗. นางสาวนภาพร กิ่งศรี	นักวิชาการสนับสนุนงานด้านวิชาการ
๘. นางสาวผ่องใส มนต์รีวัน	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๙. นางสาวกาญจนา ธงทอง	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
๑๐. นายศุภารัษฎ์ ันยพัฒน์	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
๑๑. นางสาวเยาวลักษณ์ เฉลยฤกษ์	พนักงานสนับสนุนการประชุม

ออกแบบและพิมพ์ที่
สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๕๗๑-๒ และ ๐ ๒๘๓๑ ๙๕๗๕-๖

